

\$4.00+

סדרת ביאורי דא"ח

מאמר ערוך
ד"ה באתי לגני

תשכ"ו. תשמ"ו

והמשכו: ד"ה ויאמר גו' מה תצעק אלי

בסגנון של ביאור עם מקורות והערות

בע"ה

יו"ל לקראת

יו"ד-י"א שבט

שנת חמשת אלפים ושבע מאות ושמנים ושש לבריאה

ב"ה

כנהוג, שנה זו לומדים מאמרי באתי לגני דשנת תשכ"ו ותשמ"ו. להלן רשימת המאמר ד"ה באתי לגני יו"ד שבט ה'תשכ"ו ותשמ"ו, והמשכו ד"ה ויאמר גו' מה תצעק אלי, ש"פ בשלח ט"ו שבט (מאמר בלתי רגיל), ערוך בסגנון של תוספת ביאור, עם הערות ומראי-מקומות, ויוצא לאור, ת"ל, לקראת יו"ד-י"א שבט השתא.

מובן מעצמו שכל זה הוא הצעה בדרך אפשר, ויש לעיין בו רק אחרי עיון היטיב תחילה בגוף ההנחות של המאמרים ע"י שמיעת ההקלטה או כפי שנרשמו ע"י המניחים.

מיכאל חנוך בה"ר משה יוסף ז"ל גאלאמב

ישיבת תומכי-תמימים ליובאוויטש המרכזית – 770

יום הבהיר, דידן נצח, ה' טבת
ה'תשפ"ו

Sidras Biurei Dach

Maamer Aruch

Adapted version of Maamer

Bossi Legani 5726 / 5746

Vayomer etc. Mah Titzak 5746

© Copyright Jan. 1st 2026 M. H. Golomb

ISBN: 978-0-9990381-2-3

Zelle:

mhgolomb@gmail.com

PayPal:

mhgolomb@gmail.com

CashApp:

\$MichaelGolomb

חלק משיחת ש"פ מקץ, אדר"ח טבת, ה'תשל"ה.

"...בההתוועדות נאמר גם מאמר חסידות . . מכ"ק אדמו"ר הזקן, מכ"ק אדמו"ר האמצעי וכו', עד לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר, בתוספות כמה נקודות, והיה מן הראוי מ'זאל זיך צוטרַאָגן' (שישימו לב) גם להענינים שניתוספו, אבל בפועל . . .

ולכאורה, היתכן?! - 'ס'איז דאָך חסידות פון דײַן רבי׳ן' (הרי זה חסידות של הרבי שלך), ולמה אינך לומד זאת?! ומלבד כל הענינים, 'קאָכן זיך' (לעסוק בלהט) בלימוד החסידות 'איז פשוט א געשמאקע זאך' (הוא פשוט דבר ערב) - 'טעמו וראו כי טוב השם'!..."

ד"ה באתי לגני תשכ"ו

באתי לגני אחותי כלה¹ ומביא בעל ההילולא מ"ש במדרש² לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה³. אלא שאח"כ הנה ע"י חטא עץ הדעת והחטאים שלאח"ז סילקו את השכינה מהארץ לרקיע הא' ואח"כ לרקיע הב' עד לרקיע השביעי. ואח"כ התחילה עבודתו של אברהם שהוריד את השכינה מרקיע הז' לו', עד שבא משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והמשיכה מרקיע הא' והחזירה לארץ, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה.

וזוהי עבודתם של בני ישראל, כמ"ש⁵ צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי', היינו שצדיקים (ועמך כולם צדיקים⁶) ירשו ארץ לפי שהם משכינים⁷ היינו ממשיכים בחי' שוכן עד מרום וקדוש⁸, שיהי' בגילוי למטה, להיות לו ית' דירה בתחתונים. וזהו גם שמיד לאחרית מתן תורה נאמר ע"י משה הציווי ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם⁹, היינו, שתהי' השראת שכינתו ית' בתוכם, בתוך כל אחד ואחד¹⁰, ע"י השראת השכינה במשכן, שהוא המקדש, דאשכחן מקדש דאיברי משכן ומשכן דאיברי מקדש¹¹. וכפי שמבאר בהמשך המאמר¹² שזהו שמהעבודות העיקריות במשכן הו"ע עבודת הקרבנות, דענין הקרבנות, מלשון קירוב, הוא קירוב כל הכחות¹³, רוא דקרבנא עולה למעלה עד רוא דא"ס¹⁴.

ועוד, שהקמת המשכן נעשה מעצי שטים שמהם נעשו הקרשים, כמ"ש¹⁵ ועשית את

1. שה"ש ה, א. – מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק החמשה עשר מהמשך ההילולא ד"ה באתי לגני ה'ש"ת.

2. שהש"ר עה"פ.

3. ראה ד"ה באתי לגני תיש"א בארוכה.

4. ויק"ר פכ"ט, יא.

5. תהלים לז, כט.

6. ישע"י ס, כא.

7. המשך ל' בעל ההילולא. וראה פי' מ"כ ומהרו"ו לבמדב"ר שם.

8. ע"פ ישע"י נז, טו. ס"י פ"א, מ"א. פסוד"ז לשויו"ט (סוף תפלת נשמת).

9. תרומה כה, ח.

10. ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו. אלשיך תרומה שם. של"ה סט, א. וראה גם ס' 'שערי לימוד

החסידות' ע' עח ס"ח. ו"נ.

11. ערובין בתחילתו.

12. פ"ב. וראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' קכב.

13. ראה ספר הבהיר סימן מז (קט). הובא ברקאנטי בראשית ד, ג. תצוה כט, יח. בחיי ויקרא א, ט. סה"מ שם.

14. ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. – הובא בהמשך הנ"ל פרק יח.

15. תרומה כו, ט.

הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. ומבאר ענינו בעבודת האדם, ששטים הו"ע שטות דלעו"ז, דהיינו כללות עניני העולם שאינו עולם האמת אלא עלמא דשקרא, והעבודה היא לעשות מהשטות דלעו"ז ושקר העולם – קרש של עצי שטים עומדים, בדוגמת העמוד שמחבר רצפת הקרקע עם גובה הגג להיות כאחד ממש. וכיון שעבודה זו נעשית ע"י בני ישראל, ועמך כולם צדיקים (כנ"ל), לכן נקראים בני ישראל בשם צבאות הוי"ו¹⁶ דצבא יש בו ג' פירושים, לשון חיל, דהיינו, אנשי חיל (כפשוטו), לשון זמן מוגבל, כמ"ש¹⁷ הלא צבא לאנוש עלי ארץ, ולשון צביון, כמו בצביונם נבראו¹⁸, שהו"ע היופי, ע"י ההתכללות מכל הגוונים. והיינו, שהאופן שבו ממלאים בני ישראל את העבודה של צבאות הוי", שזוהי המלחמה להפוך את שקר העולם לקרש המשכן, ולעשות מהעולם דירה לו ית', ושכנתי בתוכם, הרי זה ע"י עבודתם בזמן ומקום, ובאופן של התכללות.

וממשיך בסעיפים שלאח"כ¹⁹, שכדי שבני ישראל יוכלו להצליח בהמלחמה באופן של נצחון, הנה לזה נותנים להם את אוצרות המלך. ומקדים לבאר, שעיקר ענין הנצחון הוא בגדול דוקא, וכל מי שגדול יותר, יש אצלו מדת הנצחון יותר, ועד שהמלך שהוא הגדול שבעם, משכמו ומעלה גבוה מכל העם²⁰, הנה אצלו מדת הנצחון היא ביותר.

ומבאר, שיש שני אופני מלחמה, יש שענינה הוא לשלול שלל ולבזוז, אבל עיקר ענין המלחמה הוא לנצח את המנגד. ומהחילוקים שביניהם, שבמלחמה שהיא לשלול שלל ולבזוז, בן, שייך ענין של חשבון כמה יכולים להשקיע במלחמה באופן שיהי' הדבר כדאי לפי ערך השלל והביזה. אבל כאשר המלחמה היא בשביל לנצח את המנגד, אזי מבזוז המלך את כל האוצרות, הן האוצרות שקיבץ בעצמו, והן האוצרות שקיבצו אבותיו במשך השנים דור אחר דור, אשר לולי ענין הנצחון הרי לא זו בלבד שאין משתמשים בהם, אלא עוד זאת, שאפילו לא מראים אותם, ואעפ"כ, בשביל ענין הנצחון פותח המלך את אוצרותיו, ויתירה מזה, שמבזוז אוצרותיו, כדי שאנשי הצבא יפעלו את נצחון המלחמה. וכפי שמבאר שאע"פ שנתנית האוצרות היא ע"י שרי הפקידים שהם פקידי החיל, הרי הכוונה בזה שהאוצרות יגיעו לאנשי החיל, אנשי הצבא, שהם דוקא עושים את הנצחון במלחמתו של המלך.

ולהבין ענין האוצר למעלה, מקדים לבאר²¹ מאמר התיקוני זהר²² אור א"ס למעלה עד אין

16. בא יב, מא.

17. איוב ז, א.

18. ר"ה יא, א.

19. פרק יא.

20. שמואל-א ט, ב. ונתבאר באוה"ת וירא כרך ד תשסד, ב. שה"ש כרך ב ע' תיד ואילך.

21. פרק יב.

22. סוף תיקון נז. זהר חדש יתרו לד, סע"ג. וראה גם תיקוני זהר תיקון יט.

קץ ולמטה עד אין תכלית. ומבאר תחילה²³ הענין דלמטה עד אין תכלית, דקאי על הגילוי וההתפשטות עד למטה מטה במדריגות היותר אחרונות והיותר תחתונות, ואח"כ²⁴ מבאר הענין דלמעלה עד אין קץ, שהו"ע העלם האור בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי כו'. וטעם סדר זה הוא²⁵, דכיון שענינו של האוצר הוא שהוא ספון וטמון (כמוס וחתום מעין כל רואה), הנה כדי לידע ולהבין בעומק יותר היוקר של הענין הכמוס (די באהאלטענע), צריך לבאר תחילה היוקר של הענין הגלוי (די אנטפלעקטע), ולכן²⁶ מבאר תחילה הענין דלמטה עד אין תכלית, שהו"ע ההתפשטות והגילוי, ואח"כ מבאר את הענין דלמעלה עד אין קץ, שהו"ע התעלמות האור וההתכללות בעצמותו ית'.

קיצור: תוכן פרקים הראשונים (א-יב). והנקודה – שמלמעלה מבזבזים אוצרות העליונים כדי שיוכלו כל בני' לנצח המלחמה ולהשלים כוונה העליונה, ושכנתי בתוכם וכו'. ולבאר ענין האוצר, מקדים התקו"ז אוא"ס למעלה כו' למטה כו', העלם וגילוי.

ב

למעלה למטה – ביאור חדש

וממשיך בהמאמר בפרק ששה עשר – השייך לשנה זו²⁷ – וז"ל: "והנה ב' ענינים אלו דאור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, הן ב' מדריגות באוא"ס ב"ה, ויש הפרש גדול ביניהם".

והנה מ"ש ש"הן ב' מדריגות באוא"ס ב"ה" הוא ביאור דהש. כי עד עתה נתפרש מארז"ל זה שקאי על הבלי גבול של האור – 'אוא"ס למעלה' פירושו שהאור עולה (ציט זיך און איז עולה) למעלה מעלה, גם למקום הכי עליון עד אין קץ ("בעילוי אחר עילוי"), ו'אוא"ס למטה' הוא שהאור נמשך ויורד למטה מטה עד למקום הכי תחתון עד אין תכלית (להחיות גם נבראים הכי שפלים), וכך נתבארו שני ענינים אלו באריכות משך כמה פרקים.

ואילו כאן מפרש למעלה ולמטה שקאי (לא על הבלי גבול של האור, אלא) על ב' מדריגות בהאוא"ס כפי שהוא במקומו, לפני הצמצום, שהאור עצמו מתחלק לב' מדריגות למעלה ולמטה. – וזה צריך ביאור, דלכאורה פירוש זה אינו בהתאם לפשוטו של מארז"ל זה – היינו דרך הפשט

23. פרק יג ואילך.

24. פרק טו.

25. עוד בזה – ראה מאמר ערוך דאשתקד ס"א ובהנסמן שם.

26. וי"ל ע"ד שער היחוד והאמונה פרק ד שמבאר תחילה מדת החסד והגדולה – גילוי והתפשטות, ואח"כ מדת הגבורה וההסתר (ע' קונ' יסודות-ב ס"ח).

27. כפי הנהוג – ראה פתח דבר לד"ה באתי לגני תשכ"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רלח).

בנסתר דתורה²⁸ – שתוכן המארוז"ל הוא ההפלאה והבלי גבול של האוא"ס, וכמו שביאר בכל המשך המאמר עד לכאן, וא"כ צ"ל – מהו היסוד (או ההכרח) לפירוש זה?²⁹

גם צריך להבין איך שייך לפרש כן, והרי כלל גדול הוא שאור "מעין המאור"³⁰, וכשם שהמאור הוא א"ס, כן האור. וכמו שמבאר רבינו הזקן בכ"מ³¹ שאין הכוונה אור של א"ס (דאז ה' א"ס קאי על עצמותו ומהותו ית'³²), כי אם אור שהוא עצמו אין סוף, דלהיותו מעין המאור ה"ה מעין אין-סוף האמיתי, שאין לו תחלה³³ ואין לו סוף וכו', וא"כ איך שייך בו חילוקי דרגות דמעלה ומטה. – ועוד צריך להבין, מה סיבת השינוי לביאור זה החדש.

קיצור: בפרק זה מוסיף פירוש חדש במארוז"ל זה – שלמעלה ולמטה הם ב' דרגות באוא"ס שלפנה"צ גופא. וצ"ל: א. מנא הני מילי שלא כפשוטו; ב. האין שייך כן באור שהוא עצמו א"ס; ג. ואמאי צריך פירוש מחודש.

ג

למעלה למטה

ולבאר זה יש להקדים שלכאורה ניתן לבאר פירוש זה (החדש) באופן שיתאים גם עם פשוטו של המארוז"ל. – והוא שמ"ש שהאוא"ס מתחלק לב' המדרגות דלמעלה

28. בד"ה ונחה תשי"ד מקשה על מארוז"ל זה: "הרי הענין דמעלה ומטה (גם מעלה וברוחניות) הוא גבול, ואיך שייך לומר בא"ס (בל"ג) שהוא למעלה כו' ולמטה כו' (ע"ש, וש"נ עוד). – לפ"ז משמע שפשוטו של נסתר הוא, שביחד עם משמעות הפשוטה של הלשון, בהכרח לפרש הענין באופן המתאים וששייך לענין אלקי. וי"ל ע"ד שארוז"ל (ברכות לא, ב) "דברה תורה כל' בני אדם", וכמבואר ברמב"ם הל' יסודות פ"א ה"ט; הי"א. וגם ידועים הוזהרת הבעש"ט (לקו"ת ויקרא נא, ג. ועוד), "להפשיט הדברים מגשמיותם". (ויש להעיר מהשקו"ט בענין צמצום שלא כפשוטו. ואכמ"ל). – ובענינינו, גם כשנפרש מעלה ומטה שלא כפשוטו (מקום גשמי), ורק ברוחניות הענינים (כפי שמתאים בנסתר דתורה), הנה בזה גופא, מתאים יותר לפי פשוטו לפרש שהמעלה ומטה קאי על תנועת האור (בעלי' ובהמשכה), שזה מורה על האין-סופיות שבו – שאין סוף להתפשטותו בכל מקום ובכל אופן – מאשר לפרש שהמעלה ומטה הן ב' מדרגות מחולקות באוא"ס, שזה (התחלקות ומדרגות) מורה על ענינים של גבול.

29. דמכיון שפירוש זה אינו בהתאם לפשוטו של התקו"ז, מסתבר לומר שפירוש זה יש לו יסוד בהזהר גופא. 30. אגה"ק סי' כ"ף (קל, א-ב). ונת' בארוכה בכ"מ (ד"ה זאת חוקת דלקמן הע' 28. ועוד). ולהעיר שבאגה"ק שם הלשון הוא: כעין המאור. ובשיחת ש"פ וישב תשכ"ח (נעתק בלקו"ב תניא (להר"י קאר"י ח"ב ע' שסא): מעין המאור או כעין המאור. וראה ספר הערכים ח"ג ע' קז הע' 368 שברוב המקומות בדא"ח הל' הוא 'מעין'.

31. ראה לקו"ת פקודי ז, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' כב ואילך; ענינים ע' נב ואילך. וראה הע' הבאה. 32. ראה ד"ה ויולך וריש ד"ה וידבר גו' זאת חוקת תרס"ו שא"ס קאי (לא על עצמותו ית', דעל עצמות מתאים יותר ל' אין תחלה, וגם לא מדברים [בסה"ק] על העצמות, אלא) על האור.

33. ראה ד"ה שובה ישראל תרס"ו בפי' הראב"ע (אבל אין הכוונה לענין אין תחלה המדובר בהע' שלפנ"ז, כפשוטו. וגם לא להנסמן בסוף הע' 50, ע"ש).

ולמטה, הכוונה בזה הוא להאור כמו שכלול בהמאור, היינו ביכולת העצמות (דהאור כשהוא כלול בעצמותו, אינו מציאות אור, אלא יכולת העצמות להאיר)³⁴. וזה שיש בהאור המתגלה מן המאור ב' תנועות דעלי' וירידה מסובבת מזה שהאור כלול תחילה ביכולת העצמות. כי ביכולת זו שני הענינים – היכולת להאיר והיכולת שלא להאיר, ומזה נעשה בהאור המתגלה ב' ענינים. דמצד היכולת להאיר, נעשה בהאור התנועה דגילוי – להאיר בבחי' המשכה למטה, ומצד היכולת שלא להאיר, נעשה בהאור התנועה דהעלם – שלא להאיר אלא להתעלם בבחי' העלאה למעלה. – וזהו וא"ס למעלה ולמטה, שאו"ס הכלול בעצמותו יש בו ב' הענינים דלמעלה ולמטה, היינו היכולת להאיר והיכולת שלא להאיר, ומזה נעשה בהאור המתפשט ב' הענינים דעלי' וירידה, והכל עולה בקנה אחד.

אמנם אי אפשר לומר כן בכוונת המאמר כאן, שהרי לשון בעל ההילולא הוא שלמעלה ולמטה "הן ב' מדריגות באו"ס ב"ה", והרי בבחי' היכולת לא שייך לשון 'מדריגות'. כי ענין היכולת הוא מה שהעצמות הוא כל יכול, וכמאמר³⁵ הכל יכול וכוללם יחד, וקאי בזה על היכולת, שהוא ענין אחד, וכוללם – להאיר ושלא להאיר – יחד, ולא בשתי מדריגות.

אך עדיין מקום לומר לכאורה, שמדובר בבחי' היכולת, וזה שהלשון הוא 'מדריגות', יש לפרש, עכ"פ בדוחק, שהכוונה (לא מדריגות ממש, אלא) תנועות. דהגם שמדובר ביכולת שהוא ענין אחד כנ"ל, מ"מ ה"ה כולל ב' התנועות. ומכיון שהמטרה במאורז"ל זה היא לחלק בין הענין (התנועה) דלהאיר להענין (התנועה) דשלא להאיר, לכן קורא להם 'מדריגות' להדגיש חילוקם.

אמנם גם הבנה זו אי אפשר להעמיס בהמאמר, כי המשך לשון בעל ההילולא – "ויש הפרש גדול ביניהם" – שולל זה, דאין מקום לומר כן בבחי' היכולת.

וביאור הענין הוא, דהנה אמיתית ענין היכולת הוא למעלה³⁶ מכל הענינים (והתנועות) הנמשכים ממנו³⁷. והטעם, לפי שהיכולת המדובר כאן הוא (לא היכולת שבהשתלשלות שהיא יכולת לענינים פרטיים³⁸ אלא) יכולת העצמות שהוא מה שהעצמות נשוא הכל³⁹ (גם הפכים)⁴⁰, והרי ענין נושא⁴¹ שולל ענין ההתחלקות ומדריגות לגמרי, ומכ"ש שנשלל "הפרש גדול ביניהם".

34. ראה בכ"ז בד"ה אדם כי יקריב תרס"ו. ונחה הנ"ל. ובכ"מ.

35. פיוט (ימים נוראים) וכל מאמינים. המשך ר"ה תרצ"ה ס"ח.

36. עי' ד"ה היום הרת עולם תשי"ג (וראה גם סה"מ מלוטק ח"ד ע' לח. לקו"ש ח"ז ע' 24 הע' 34. ועוד).

37. עי' ד"ה אדם כי יקריב תרס"ו. נ"ח עת"ר. ועוד.

38. עי' ד"ה פב"פ תרצ"ז. [ועי' גם סה"מ מלוטק ח"ה ריש ע' רפט]. ועוד.

39. עי' ד"ה יו"ט של ר"ה תרס"ו. ד"ה ויולך. וראא עטר"ת. תקעו פר"ת. סוף המשך הנ"ל. הנסמן בהע' 41.

40. משא"כ היכולת שבהשתלשלות שאינו בהפכים. – תרצ"ז שם.

41. עי' גם ד"ה יו"ט של ר"ה הנ"ל. ושם: שהעצמות נושא בעצמו בבחי' בלתי מציאות נמצא. ומשה ניגש תרס"ח.

אלה הדברים תער"ג. יו"ט של ר"ה תרצ"ו. מי מדד תרס"ב. ובכ"מ. ועיג"כ ד"ה מן המיצר דלקמן הע' 43.

– וכיון שכותב כאן בעל ההילולא שיש ב' מדריגות וגם "ויש הפרש גדול ביניהם", מוכח שלא מדובר בבחי' היכולת, כי אם למטה ממנה⁴², בהאור כפי שבא בבחי' המשכה מן המאור. – ועדיין צריך ביאור.

קיצור: אין להסביר בהמאמר שהב' מדריגות באו"ס קאי על האור הכלול, בחי' היכולת, כי לא שייך לומר מדריגות בבחי' היכולת (עצמות נושא הכל), ומכ"ש לומר שיש "הפרש גדול ביניהם". וע"כ מדובר בהתפשטות האור. והקושיא (הא') במקומה עומדת.

ד

למעלה למטה באור

אמנם מהמבואר לעיל הרווחנו יישוב (עכ"פ) לקושיא הב' – איך שייך מעלה ומטה באור שהוא (עצמו) אין-סוף מעין המאור. והוא, לפי שאינו דומה ענין הא"ס שבאור לענין הא"ס שביכולת העצמות. דביכולת העצמות ענין הא"ס שבו הוא מה שהעצמות נושא הכל כנ"ל, וממילא הוא נושא בעצמו גם ענין הא"ס⁴³, וזה שולל ענין מדריגות, כנ"ל. – אבל זה שהאור הוא הא"ס, אינו באופן דנושא (אדרבה – ענין הא"ס שבאור מסובב מזה שהעצמות נושא א"ס⁴⁴), אלא הוא למטה מזה, ולכן לא נשללו ממנו מדריגות.

והענין יובן ע"פ מ"ש אדמו"ר הזקן בד"ה להבין ענין אור א"ס⁴⁵ שהלשון אור הוא בדיוק – אור ולא מאור, אור ולא שפע, והיינו שענינו של אור כשמו כן הוא – אור והארה בלבד, והארה הרי אין בו מן העצם⁴⁶.

וביאור הענין, דהנה ידוע⁴⁷ הטעם שמשתמשים בל' אור ולא שפע, לפי ששפע הו"ע המשכת המהות והעצמיות, שלכן ההשפעה פועלת שינוי והתפעלות (התעסקות וטרדא) במשפיע. משא"כ אור הוא הארה בלבד, שאינה פועלת שום שינוי בהמשפיע אלא נמשך בדרך ממילא. וכמשל אור השמש, שאין בהשמש שום שינוי והתפעלות בהמשכת האור ממנו. וכן עד"מ אור הנפש להחיות הגוף, דלאחרי שמתלבשת⁴⁸ בהגוף, הרי הגוף נעשה חי ממנה בדרך ממילא.

42. ראה גם ההמשך בד"ה ויולך (דש"פ בשלח) שיש להוכיח כן גם מהמאמר "ל' עצמו (אוא"ס למעלה כו'), כי הלשון הוא: א. אור; ב. אין-סוף. – והרי: א. יכולת אינו אור אלא היכולת לאור; ב. יכולת אין לו תחילה.

43. ד"ה מן המיצר תרצ"ז. ועי' ד"ה ויולך תרס"ו.

44. דזה שהאור עצמו הוא א"ס הוא רק מצד דביקותו במאור (ד"ה ויולך, זאת חוקת שם. ועוד).

45. והוא תוס' הגהות וכו' לד"ה לה"ע מהות אוא"ס במאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' שלג ואילך. וראה ד"ה לה"ע שאוא"ס ב"ה הוא למעלה כו' (סה"מ תרכ"ז ע' תכד (הוצאה חדשה – ע' תנו)). והוא תוס' הגהות וכו' לד"ה לה"ע אוא"ס במאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' שע ואילך, תרכ"ז ע' תכא (הוצאה הנ"ל – ע' תנב).

46. ד"ה זאת חוקת שם. ויקח קרח תש"ג. ועוד.

47. ראה שם. ויולך שם. ד"ה ונחה תשי"ד (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רצא ואילך. וש"נ). ובכ"מ.

48. עצם ההתלבשות היא צמצום בנשמה, אבל אחרי ההתלבשות, החיות ממנה היא בדרך ממילא, ולכן זהו

ובדוגמא כזאת יובן למעלה, דזה שהוא ית' מהווה ומחי' את העולמות הוא ע"י האור, הארה בלבד. – והגם שהאור הוא עצמו אין-סוף עד שיכול להאציל ולברוא ספירות ועולמות עד אין סוף, מ"מ מכיון שזהו אור ולא מאור⁴⁹, אור ולא שפע, בחי' הארה בלבד⁵⁰, הרי אין בו מן העצם, היינו שאינו בבחי' נושא א"ס⁵¹, ולכן לא נשלל ממנו ענין המדריגות, כולל מדריגות מחולקות שיש ביניהם הפרש, ועוד יותר – הפרש גדול.

קיצור: הגם שהאור הוא א"ס, מ"מ הוא הארה בלבד, והא"ס שבו אין בו מן העצמיות דא"ס, בחי' נושא, וכבר שייך בו מדריגות, ועד שיש הפרש גדול ביניהם.

ה

סתימין

ועפ"ז יובן המשך דברי בעל ההילולא: "דמה שאוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ, הוא אור הנעלם והסתום שאינו בגדר גילוי והמשכה, ולעולם לא יבוא בגדר גילוי לעולמות, וכמאמר⁵² אנת הוא עילאה על כל עילאין סתימא על כל סתימין, שהוא סתום בעצם". – הרי מעתיק לשון נוסף מתיקוני זהר שלא נזכר מקודם, וצ"ל מדוע הוצרך לזה.

אך הענין הוא, דהנה בפירוש מאמר זה כותב כ"ק אדמו"ר האמצעי בתורת חיים בב' אופנים. הא'⁵³, שאנת הוא עילאה כו' קאי על אותה הדרגה שעלי' נאמר לפנ"ז אנת הוא חד ולא בחושבן. – וא"כ הפירוש אנת הוא סתימא על כל סתימין הוא בוודאי סתום בעצם, שהרי קאי על עצמותו ית'. והיינו שיש כמה מדריגות שהסתימות שלהם היא רק בערך להמדריגות שלמטה מהם, אבל אנת הוא סתום גם מהם – סתימא על כל סתימין אלו – סתום בעצם⁵⁴.

והב'⁵⁵, שלשונות אלו הם בחילוקי דרגות: אנת הוא חד ולא בחושבן קאי על עצמות המאור,

ג"כ משל לאור והארה (עי' ד"ה זאת חוקת שם. ועוד).

49. והגם שכללות האור שלפני הצמצום נקרא אור הכלול בעצמותו עדיין, זהו ביחס ללאחרי הצמצום. אבל בלפני הצמצום גופא, ה"ה מציאות אור (עי' ד"ה כי עמך תרס"ו; קומי אורי תשל"ג ס"ה).

50. ובד"ה מרגלא תש"ט: "דכל עצם בלתי מתחלק ואינו שייך בו פנימיות וחיצוניות, אבל הארה חלוק מן העצם דשייך בו פנימיות וחיצוניות". וראה גם סה"מ תרס"ח ע' קסד. סוד"ה ויאמר גו' לך אעת"ר.

51. מעין (המאור), בלבד. וכנ"ל, שאור אינו נושא ענין א"ס אלא הוא 'מנושא' מא"ס (עי' גם ד"ה ויולך שם).

52. תקו"ז בהקדמה (יז, א).

53. נח סו, א.

54. דלפי פי' זה (הא') כל הלשונות כאן מדברים על אותה המדריגה, ועל כולם נאמר חד ולא בחושבן שום ענין, כולל חשבון עשר ספירות הגנוזות (דמ"ש אח"כ בזהר: אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעא, קאי על עשר ספירות הגנוזות, שהם בחשבון של עשר דוקא, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר (ספר יצירה פ"א מ"ד)).

55. נח סו, ג.

כמו בפי' הא'. ומ"ש אח"כ, אנת הוא עילאה על כל עילאין סתימא על כל סתימין הוא למטה מזה. ומ"מ גם לפירוש זה, סתימא על כל סתימין הוא ג"כ בחי' סתום בעצם, שהרי כל סתימין כולל גם עשר ספירות הגנוזות⁵⁶, כמובן ממ"ש אח"כ: לית מחשבה תפיסא בך כלל, שאפי' מחשבה הקדומה דא"ק⁵⁷, אינו תפיסא בכל הנאמר לפניו, היינו שהן סתימין לגבי המקבלים (א"ק). א"כ אנת הוא סתימא על כל סתימין הוא (לא רק סתום לגבי המקבלים, אלא) סתום בעצם (וכסיום לשון בעל ההילולא עצמו אחר העתקת ל' התקו"ז).

וי"ל שהטעם שמוסיף בעל ההילולא מאמר זה של התקו"ז הוא, כי זהו היסוד (בוהר גופא) לביאור החדש דפרק זה ש"למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית הם ב' מדריגות באוא"ס ב"ה" (ת"י לקושיא הא'). דבפרקים הקודמים נת' שאוא"ס למטה קאי על הגילוי וההתפשטות בעולמות עד לעולם התחתון שאין למטה הימנו (ובזה גופא, להחיות אף את הרשעים כו'), ואוא"ס למעלה עד אין קץ קאי על האור שלפני הצמצום וכו'.

אבל ע"פ יסוד מאמר הזהר המובא כאן (אנת הוא עילאה כו') – אפילו לפי פירוש הב' הנ"ל בתורת חיים – מתבאר שיש ב' מדריגות בסתימות, סתימין לגבי המקבלים, וסתום בעצם. ולכן מכאן הוכחה גם בנוגע פירוש המארו"ל אוא"ס למעלה כו', שהרי 'עילאה' הוא הענין ד'למעלה'. וע"ז אומר שבחי' עילאה על כל עילאין הוא ג"כ סתימא על כל סתימין – ב' הסוגים של סתימות, הרי מוכח שמלבד פירוש הפשוט (ב' התנועות שבאור), עוד זאת, שיש ב'למעלה' (עילאה) גופא ב' עניני הסתימות. ונמצא שבאוא"ס שלפנה"צ גופא ב' מדריגות – כללות האוא"ס שלפני הצמצום נק' למעלה, והוא בבחי' סתום (רק) לגבי המקבלים. ועוד זאת יש הבחי' שבו שהוא 'עילאה על כל עילאין', "למעלה מעלה", שהוא סתימא על כל סתימין, סתום בעצם – יסוד ביאור החדש⁵⁸.

קיצור: מאמר הזהר אנת הוא עילאה וכו' הוא היסוד שב'למעלה' יש ב' בחי' דסתימות.

ו

ב' מקיפים

ובנכדי לבאר יותר ההפרש בין ב' הסוגים דהעלם וסתימות, ממשיך בהמאמר שב' ענינים אלו (מה שאוא"ס למעלה כו' ולמטה כו'), הם ב' בחי' מקיף, מקיף דאור ישר ומקיף דאור חוזר, דמקיף דאור ישר הוא מקיף הקרוב, והוא בגדר גילוי עכ"פ, ומקיף דאור חוזר הוא

56. ראה לעיל הע' 54. [ויש להעיר מלקוטי לוי יצחק ריש פר' תרומה].

57. ראה תו"ח תולדות קמב, ב. סה"מ תש"ט ס"ע 82 ואילך. שם ע' 109. ובכ"מ.

58. הגם שהובא בדא"ח בכ"מ שיש מדריגות באוא"ס שלפנה"צ, מ"מ כדי לפרש מא' התקו"ז, ניהא יותר למצוא מקורו בוהר גופא. [ובפרט שהיסוד בדא"ח הוא רק בקבלת מהרי"ס (וספר עמה"מ וכיו"ב) ולא בע"ח, כמבואר בהמשך ההילולא תשמ"ה (ועיג"כ 'קונ' הצמצומים שלפני צמצום הראשון. סיון תשפ"ה)].

מקיף הרחוק, ואינו בגדר גילוי כלל.

ומבאר ענין זה ע"פ משל (מבשרי אחזה אלוקה⁵⁹) מרב המשפיע שכל לתלמידו, ששכל הרב הוא שלא בערך לשכל התלמיד, ולכן מצמצם הרב את שכלו באופן שהתלמיד יוכל לקבל. אך להיות שהרב הוא למעלה מערך התלמיד, לכן יש בהשפעה זו ב' חלקים: החלק שמתיישב היטיב בכלי המקבל, שהתלמיד תופסו ומשיגו עד שנעשה יחוד בין המשיג והמושג, כמבואר בפרטיות בתניא פרק ה'; וחלק הב' שלא נקלט בשכל התלמיד ונשאר בבחינת מקיף עליו.

ואעפ"כ, חלק הב' נק' מקיף הקרוב, היינו ששייך אליו ובקירוב אליו. וכדמוכח ממארוז"ל⁶⁰ עד ארבעין שנין לא קאים איניש אדעת' דרבי'. דאחרי ארבעין שנין, אינו שלומד ענין זה מהרב עוד הפעם, כי אם שמהלימוד של לפני ארבעין שנין, מבין עתה את עומק הענין שעד עתה לא קאים עליו. ומזה מוכח, שגם בתחילה הי' הדבר בערכו, אלא שהי' באופן דמקיף – מקיף הקרוב.

אמנם, מכיון שהרב הוא שלא בערך התלמיד, ישנם גם ענינים כאלו שגם לאחר ארבעין שנין לא יהי' קאים עליהם, וזהו"ע מקיף הרחוק.

אך צריך להבין, דמאחר שענינים אלו אינם מושגים כלל להתלמיד, גם אחרי ארבעין שנין, איך קוראים לזה מקיף, אפילו מקיף הרחוק, והלא אינו מקיף עליו כלל אלא זהו"ע השייך להרב בעצמו. – וע"כ צריך לומר, שגם ענינים אלו יש להם איזה שייכות להתלמיד, אלא שהם באופן של ריחוק.

קיצור: מבאר במשל הרב ותלמיד איך הם הב' בחי' סתימות. וצ"ל מדוע הבחי' דסתימות נק' מקיף, והלא אינו שייך כלל להתלמיד.

ז

ענינו של מקיף

וי"ל הביאור בזה בהקדים מ"ש כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בספר המצוות⁶¹ ובהגותיו בלקו"ת⁶², שענין מקיף הוא ע"ד משל באדם למטה (מבשרי אחזה, כנ"ל) מכח הרצון שהוא כח מקיף ומחולק משאר הכחות⁶³.

דהנה, ישנו כחות וחיות של האברים שהוא חיות פנימי שמתלבש בכל אבר ואבר לפי ענינו,

59. איוב יט, כו.

60. ע"ז ה, ב. וראה לקו"ת אחרי כח, ד.

61. דרך מצותיך פה, ב.

62. ברכה צט, א ואילך.

63. ראה גם המשך תער"ב פרק ב.

כמו כח הראי' בעין וכח ההילוך ברגל, ואינו דומה החיות המתלבש במוח לחיות המתלבש בלב, ביד או ברגל כו'. אמנם הרצון להשכיל או לראות או לילך, הגם שבא לידי פועל בענין ההשכלה, הראי' או ההליכה, אין זה הרצון מתלבש (בהתיישבות) בכלי, כי אם כן הי' צריך להיות ענין של התחלקות בהרצון. ואינו כן, שהרי ענין הרצון הוא נטיית הנפש (נפש אחת), ובזה אין חילוק במה הוא הנטיי', וא"כ מהות הרצון הוא בשוה בכל הענינים, דזהו"ע מקיף. – ומ"מ, הרצון הוא הפועל בכל האברים (בהמוח להשכיל, בהיד לכתוב, בהרגל ללכת וכו').

והגם שפעולת הרצון בהאברים היא, לא באברי הגוף עצמם, אלא ע"י הכחות פנימיים המלוכשים בתוך האברים, מ"מ הא גופא שהכח הפנימי תפעול באברי הגוף, הרי זה מהרצון – כח הרצון⁶⁴ פועל על הכחות פנימיים, והם פועלים באברי הגוף (ע"י התלבשותם), ונמצא הרצון פועל בכל איברי הגוף בדרך מקיף (ע"י הכחות פנימיים).

וי"ל שעיקר המכוון במשל זה הוא לבאר שענין המקיף הוא – פעולה על המוקף⁶⁵, אלא שהוא באופן מקיף. ולפ"ז שבמקיף גופא ישנם ב' דרגות, מקיף הקרוב ומקיף הרחוק, י"ל שגם מקיף הרחוק, עיקר ענינו הוא לפעול, אלא שהוא באופן דמקיף וריחוק עוד יותר מאשר הרצון. קיצור: עצם הדבר שקוראים לו מקיף מורה שפועל על המוקף.

ח

ב' אופני פעולה

ויובן ההפרש בין הפעולה דב' המקיפים, ע"פ מ"ש הצ"צ בהגהתו בלקו"ת⁶⁶ משל גשמי יותר – מהחילוק שבין לבוש ובית, שאף ששניהם נקראים בשם מקיפים, מ"מ, יש חילוק, שהלבוש הוא בחי' מקיף הקרוב, והבית הוא בחי' מקיף הרחוק.

ובפרטיות יותר, מבאר אדמו"ר מהר"ש בהמשך מים רבים⁶⁷, שהלבוש הוא בקירוב גדול אל המתלבש בו, ומיוחד לפי מדתו דוקא. וכמבואר במק"א⁶⁸ שאם הלבוש אינו עשוי לפי מדת גוף האדם ואיבריו, לא זו בלבד שאינו מביא תועלת ותיקון, אלא אדרבה, הוא מקלקל כו'. – משא"כ הבית הוא בריחוק הרבה ממנו, ואינו מיוחד לפי מדת הדר בו, עד שיכול להיות בית אחד שמקיף בשוה על כו"כ בני אדם [וגם דצ"ח] שחלוקים זה מזה מן הקצה אל הקצה. –

64. עיג"כ מעין זה המשך הנ"ל פרק ג.

65. ראה שם בתחילה (פה), א: מאחר שעיקר הגילוי הוא ע"י או"פ, א"כ מה תועלת בהמקיף. וראה גם ד"ה זה דשנת תשמ"ו (גדפס לקמן).

66. שם.

67. תרל"ו – פרק ר.

68. לקו"ת תצא לז, ריע"ג. סהמ"צ להצ"צ קז, ב. ד"ה מים רבים תשל"ח (סה"מ מלוטט ח"א ע' עדר. נד' גם בלקו"ש ח"ב ע' 277).

וי"ל שעד"ז גם בענין הרצון כפי שהוא בעבודת האדם, שיש בו דוגמת ב' הבחי' דמקיף הנ"ל.

והענין הוא דהנה הצ"צ מבאר בלקו"ת⁶⁹, ועד"ז כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁷⁰ בסוף המשך מים רבים, בענין נעשה ונשמע⁷¹, שהיתרון בנעשה על נשמע הוא, דנשמע ענינו שמשנה רצונו שיהי' כדבעי, אבל נעשה הוא שמבטל רצונו לגמרי עד שלא נשאר לו רצון משלו, כי אם רק העשי' (נעשה). – וי"ל שזהו עבודה שבבחי' מקיף הרחוק (למעלה מהרצון שלו), וכמ"ש שם שזה ממשיך מבחי' רעוא דכל רעוין (בחי' עתיק), בחי' מקיף הרחוק.

ומוסיף שם (בלקו"ת)⁷² שגם בעבודת האדם בקיום המצוות שייך ב' המדריגות דמקיף הנ"ל. והיינו לפי שבמצוות עצמן יש ב' אופנים. דהנה כללות ענין המצוות נקראים בשם לבושים, וכידוע⁷³ בפירוש ואברהם זקן בא בימים⁷⁴, דקאי על לבושי המצוות, שלא הי' חסר לבוש ח"ו. אמנם זהו בכל המצוות שהם ברצונו של אדם לעשותם, ששרשם מבחי' רצון העליון, ולכן גם למטה תלויים הם ברצון האדם, ובעשותם ממשיך מבחי' רצון העליון, וזהו אשר קדשנו במצותיו כו'. אמנם יש מצוות שאינם תלויים ברצונו כלל, ואדרבה – דוקא שלא ברצונו, כמו מצות שכחה, שכל מציאותה היא דוקא באופן של העדר הרצון, ועד"ז ענין הנשיאות, שצריך להיות באופן שבזמן הכבוד, שהרי כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו⁷⁵, ובמילא לא יכול להיות אצלו ענין הנשיאות, ומצוות אלו שרשם מבחי' שלמעלה מהרצון, שנקרא מקיף הרחוק – בחי' מקיף דבית.

ובכללות זהו ג"כ החילוק שבין מצוות (בד"כ) לתורה. שבערך זה לזה, הנה מצוות נק' לבושים ותורה נקראת בשם בית. שכמו שהבית שומר את האדם ומצילו מן הקור, מזרם וממטר⁷⁶, וגם לבושים שמירתם היא בבית דוקא, כן הוא גם בנוגע תורה שהיא בחי' בית⁷⁷

69. בהגהתו בלקו"ת ברכה שם.

70. פרק רא.

71. משפטים כד, ז. שבת פח, א.

72. ברכה צט, ב ואילך.

73. ראה זהר ח"א רכד, א. תו"א חיי שרה טז, א. משפטים עו, ג. ד"ה ואברהם זקן תשל"ח (סה"מ מלוקט הנ"ל ע' רפט. לקר"ש שם ע' 315 ואילך).

74. חיי שרה כד, א.

75. ראה עירובין יג, ב. תנחומא ויקרא ג. של"ה שנו, א. פי' הבונה לעין יעקב יומא ח, ב.

76. ראה ישעי' ד, ו.

77. ראה ד"ה כי נר מצוה תרנ"ט (מיוסד על המשך מים רבים שם): "...ההמשכה שע"י המצוות הוא מבחי' מקיף הקרוב לבד, ולכן נק' לבושים כו'. אבל תושבע"פ נק' בית. שזהו מה שת"ח נק' בנאים שבונים בנין התורה, כמו בנין הבית כו'. וכמ"ש בזהר (ח"ב ר, א) אורייתא היכלא עילאה דקוב"ה כו', וכמארז"ל (ברכות ח, א) משחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. הרי ד"א של הלכה הוא במקום בהמק"ד שהוא בחי' בית כו'. – וכידוע דבג' מדריגות דמזון לבוש ובית, התורה נק' מזון וגם בית כו', והיינו שהוא ההמשכה מבחי' מקיף הרחוק, ע"ש. – ובד"ה זה תשמ"ו: וזהו שארז"ל (פסחים

שמגינה ושומרת⁷⁸ על האדם הלומד (וכמבואר בארוכה בהמשך מים רבים⁷⁹), מקיף הרחוק. – ומכל זה מובן בענין מקיף הרחוק, שעם היותו רחוק ממנו, הרי הוא פועל עליו, אלא שאינו באופן גלוי. קיצור: כמה דוגמאות איך שגם מקיף הרחוק פועל בנעלם כו'.

ז

ברב ותלמיד

ועד"ז יש לבאר ענין מקיף הרחוק כפי שהוא בענין השכל, שאע"פ שהוא בבחי' ריחוק, ה"ה פועל (ע"ד פעולת הבית). דמקיף הקרוב הוא כמו בהענינים שקאים אינש אדעתי' דרבי', שגם לפני' מרגיש שנשאר איזה ענין שלמעלה הימנו שעדיין לא הגיע אליו. ואילו מקיף הרחוק הוא באופן שאינו רואה ואפילו אינו מרגיש שנשאר איזה ענין שלא השיגו. – ואעפ"כ הרב משפיע גם זה לתלמידו, אלא שהוא באופן שונה.

וביארור הענין, דהנה אופן ההשפעה באור שכל השייך אל המקבל הוא ע"י אותיות של ביאור והסברה, וכאשר הזולת הוא קטן ממנו בהבנה והשגה, ניתן להשפיע לו ע"י תוספת ביאור ובריבוי אותיות הסברה. וע"ד החילוק שבין לשון המשנה ולשון הגמרא, שכל עניני הגמרא מרומזים במשנה⁸⁰, אלא שבמשנה נאמרו בלשון קצרה⁸¹, כיון שהיתה דעתם רחבה, ולאח"ז בזמן הגמרא ה' צורך באריכות הדברים (ביאור ענין זה גופא ביתר הרחבה ובדרגא תחתונה יותר כו'). הרי שע"י ריבוי ביאור והסבר, מתצמצם השכל עד שגם תלמיד הקטן ביותר יכול להשיגו.

אבל שכל נעלם שבבחי' מקיף הרחוק, אין ריבוי האותיות והסברים מועילים כלל, שהרי הוא בבחי' סתימא דכל סתימין – סתום מצד עצמו. כי אם שההשפעה הוא באופן הפוך – ע"י התלבשות בדברים המסתירים על ההשכלה, היינו משלים וחידות⁸², שבהם אינו נראה וניכר חכמה ושכל.

וכמו משלי שלמה, שבהמשלים עצמם הרי אינו נראה האור שכל והחכמה, וכן בסיפורי מעשיות שבתורה, הגם שיש בהם סודות ורזין עילאין הרבה יותר מכמו בדיני התורה, מ"מ אינו ניכר כלל. והוא לפי שעצם האור הוא סוד סתום ואור נבדל, ולזאת גם ההתגלות שלו הוא בבחינת הבדלה והתעלמות בעצם, א' פארמאכטער ענין. ועוד זאת, כאשר תגדל מעלת השכל, אזי לא

פז, א) חומה זו תורה, ומוכח מהגמרא (יבמות סג, ב) שזה קאי על תושבע"פ דוקא.

78. ראה סוטה כא, א.

79. פרק רא.

80. דליכא מידי דלא רמיזא במשנה ובברייתא.

81. ראה הקדמה לפיה"מ להרמב"ם (ד"ה אחרי כן ראה להסתפק).

82. ענין חיצוני לגמרי, משל למה הדבר דומה כו'. – החילוק בין משלים וחידות נת' במאמר דש"פ בשלח

(ד"ה ויולך) שלאחר"ז.

מספיק משל אחד, ב' ג' משלים, אלא יש צורך בריבוי משלים. וזהו משבחו של שלמה המלך שנאמר בוי"דבר שלשת אלפים משל, והיינו שמצד עומק שכלו הוצרך לשלשת אלפים משל, על ידם דוקא, ויכול הזולת לקבל את הענין⁸⁴. וכדאיתא בגמרא⁸⁵ שלש מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר, ואנו אין לנו אלא שלש. וזהו גם ענין סיפורי מעשיות שבתורה, שבחיצוניותם הם סיפורים, וגם כללות התורה נקראת בשם משל⁸⁶. והיינו לפי שבשכל גופא הוא בבחי' שכל נעלה יותא שבבחי' סתומות, עד שאינו מספיק משל אחד או שני משלים או אפילו שלש אלא צריכים שלשת אלפים. – אלא שצריך ביאור בזה, דמאחר שירד האור בלבוש המסתיר עד שאינו ניכר השכל שבו, מהי התועלת בזה.

קיצור: בשכל שבבחי' קירוב והמשכה, שייך להשפיע ע"י אותיות ביאור והסבר. ואילו שכל סתום בעצם אינו שייך להביאו באותיות, כ"א ע"י משלים כו' – הרב משפיע הסוד עטוף בלבוש.

י"ד

תורת הבעש"ט והמגיד

וי"ל דהגם שזוהי ירידה לכאורה, בהאור סתום שה"ה מתלבש בלבוש זר עד שאינו ניכר השכל שבו, עכ"ז יש בזה עילוי יותר מאשר בבחי' ההשפעה גלוי' ע"י אותיות ביאור והסבר. ויובן ע"פ מאמר הבעש"ט (הובא בכתר שם טוב)⁸⁷ בנוגע לסיפורים שבתורה: משל למלך ששלח בנו יחידו למרחקים כדי שיהי' לו אח"כ יותר תענוג, וברבות הימים נשכח מבן המלך כל תענוגי המלך, ושלח אחריו ולא רצה לחזור לאביו, וכל מה ששלח המלך שרים חשובים אחריו לא הועילו כלום, עד שהי' שם שר אחד חכם, שכסות ולשון שינה כדמות הבן ההוא, ונתקרב אליו במדרגתו והשיבו אל אביו. וזהו ענין הספורים גשמיים שבתורה.

והנה ממ"ש שהטעם ששלח בנו הוא כדי שיהי' למלך "יותר תענוג", מובן מעלת וגודל כח הסיפורים כו'. שהרי גם לפני"ז הי' למלך תענוג מבנו בהיותו אצלו, אלא שרצה יותר תענוג. ולולא כח הסיפורים, לא הי' מקום לשלחו לכתחילה, כי לא ברור שהי' חוזר, א"כ סיבת המשכת ה"יותר תענוג" היא הסיפורים. ועוד דבר, שמדובר כאן על תענוג שאין למעלה ממנו, דאל"כ, הרי תמיד יש יותר ויותר, וע"כ שהוא תענוג שאין "יותר" הימנה, ובכללות הו"ע תענוג פשוט ועצמי (כפי שיתבאר לקמן).

83. מלכים-א ה, יב.

84. ראה תו"א מגילת אסתר צא, ג. ובכ"מ.

85. סנהדרין לח, סע"ב.

86. שמואל-א כד, יג וברש"י שם. רש"י: משפטים כא, יג; מכות י, ב – ד"ה והאלקים.

87. סימן קמד.

וי"ל שזהו גם הביאור בתורת הרב המגיד⁸⁸ על הפסוק⁸⁹ דרך שלשת ימים נלך במדבר, שהתכלית בזה הי' ענין מתן תורה. דהנה, מתן תורה הי' בדיבור, ומוכרח להיות מחשבה קודם לזה (שהרי דיבור נמשך ממחשבה), אבל המעשה הוא בדיבור. ומבאר שהתורה ומצותי' הם בכל עולם לפי ענינו, וככל שמתרחקים יותר מהשרש, שם התורה מצומצמת יותר, עד שבעולם הזה הכל בצמצום גמור, וכמעט שאין לך מצוה שאין בה מדות ושיעורין. ועד"ז בנוגע תענוג, שבעולמות עליונים יש יותר תענוג, לפי שכל מה שהוא יותר עליון, הוא יותר רחב ואינו בצמצום כמו כאן. וזהו מ"ש רז"ל⁹⁰ בא יחזקאל ולא פירשה, דכתיב⁹¹ ויפרוש אותה לפניו והיא כתובה פנים ואחור, היינו שראה אותה בעולמות עליונים, שם התענוג הגדול בלי צמצום כו', ואח"כ בא זכרי' ופירשה, דכתיב⁹² מגילה עפה ארכה גו' ורחבה גו', שזהו כפי שהוא בעולם הדיבור. ומה שנפעל ע"י דרך שלשת ימים נלך הוא שנמשך בעשי', שאז חיברו עשי' עם דיבור ומחשבה. והעיקר הוא התענוג בעת עשייתה, כי התענוג הוא המהפך ב' דברים, גם אם לכאורה אין להם שייכות זל"ז, ואפילו אם הם הפכיים. (ע"כ תוכן תורת הרב המגיד).

ולכאורה אינו מובן, מהו הצורך בענין העשי', הלא בענין הדיבור ישנו יותר תענוג, ובמחשבה (כפי שהתורה היתה קודם מ"ת) ישנו עוד יותר תענוג, שהרי מבואר בתורת הרב המגיד שבכל ירידה נעשה ענין של צמצום, ובמילא גם התענוג הוא בצמצום, וא"כ, למה צריך להיות הענין דשלשת ימים נלך במדבר, עד שיהי' הענין דתורה דעשי'.

אך ע"פ תורת הבעש"ט הנ"ל מובן שאדרבה – דוקא ע"י התלבשות התורה בסיפורים גשמיים מתגלה "יותר תענוג", היינו תענוג שלא בערך כנ"ל. וז"ש בתורת הרב המגיד שהתענוג הוא המהפך ב' דברים, וכדי לחבר ענינים שהם הפכיים יותר, יש צורך בתענוג גדול יותר. וזהו שהתענוג כפי שהוא במדריגות העליונות (דיבור ומחשבה) הוא במדידה ושיעור לפי ערך הענין שממשיך את התענוג, במחשבה לפי ענינה ובדיבור לפי ענינו כו'. אבל כאשר התורה ומצות מתחברים בעשי' גשמית, הרי זה "יותר תענוג", שאינו בערך לכל המדריגות, תענוג עצמי (כמו ע"י סיפורים כו').

קיצור: בתורת הבעש"ט מתבאר מעלת הסיפורים שבתורה שיש בהם תענוג יותר. ובזה מתבאר תורת המגיד נת' שעיקר התענוג שבתורה הוא בהמשכתה בעשי'.

88. אור תורה סי' עא. פ.

89. וארא ח, כג.

90. עירובין כא, א.

91. יחזקאל ב, י.

92. זכרי' ה, ב.

יא

מעלת אור חוזר

וזהו גם מה שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בארוכה בד"ה והוא כחתן⁹³, שבמקיפים יש ב' מדריגות, מקיף דאור ישר ומקיף דאור חוזר. וכמשל המובא במאמר ההילולא מרב המשפיע שכל לתלמידו, ויש מה שקאים אינש אדעתי' דרבי' וכו', שזהו"ע מקיף הקרוב. אבל בחי' מקיף דאור חוזר הוא שאינו בא לידי גילוי כלל, וכמו השכל העמוק ביותר שמוסתר ונעלם לגמרי, ונקרא שכל הנעלם מכל רעיון⁹⁴.

ומוסיף בזה בעל ההילולא, שענין זה ניכר יותר כאשר המשפיע משכיל ומתחכם בעצמו. דכל השכלה והתחכמות גורם תוספת אור וגילוי. אמנם, זהו באור שכל שהוא בתנועה של המשכה וגילוי (בחי' למטה), אבל בשכל שהוא סתום בעצם (בחי' למעלה), הנה גם הענינים שניתוספים הם באופן דסתימות (א פארמאכטער ענין), ובא למטה ע"י משלים וחדות.

ואעפ"כ, מבאר בד"ה והוא כחתן (ועד"ז בכ"מ)⁹⁵ שדוקא בהמשל מלוכש העצמיות. דבזה יתרון מעלתו על שכל הגלוי שהוא הארה לבד, ועצם השכל נשאר אצל הרב. אבל ע"י המשל, נתפס בזה כל עצמות הענין. – ודוגמתו למעלה באוא"ס, שישנן המשכות שהן בבחינת גילוי, וישנן שנמשכים באופן דלמעלה מעלה עד אין קץ, סתום בעצם, סתימא דכל סתימין, וזהו"ע האוצר, וכמו שנת"ל בתורת הבעש"ט והרב המגיד.

קיצור: במקיף הרחוק גופא יש בחי' או"ח, וגם לעצמו, כל הוספה בו הוא באופן של סתימות. ומ"מ גם זה נמשך ע"י משלים, ובו תענוג יותר ע"ד הנת"ל. ולמעלה זהו"ע האוצר.

יב

המשכת האוצר

והנה זה שנשאר האוצר בסתימתו הוא כל זמן שלא באים לענין הנצחון. אבל כאשר צריכים לנצח את המלחמה, אזי פותחים ונותנים את האוצרות החתומים והכמוסים מדור דור, אלא שאופן הנתינה הוא ע"ד האמור לעיל בענין הסיפורים שבתורה, ובדוגמת ענין המשלים, שעי"ז מקבלים את כל העצמיות כפי שהוא אצל הרב, ובאופן שנעשה ענינו של המקבל, שלכן יכולים להשתמש בזה לצורך המלחמה ועי"ז לנצח במלחמה.

ועפ"ז י"ל שזוהי ההוספה דפרק זה שב' הענינים דלמעלה ולמטה הם ב' מדריגות (קושיא הג'), כי מלבד שזהו בכדי לבאר מדריגת האוצר, היינו האור שבבחי' סתום בעצם, עוד זאת,

93. תרנ"ז – פי"ב (י"ל בקונטרס בפ"ע – קה"ת תשי"ג – ע' 18. ואח"כ בסה"מ תרנ"ז ע' קסד).

94. ראה תו"א ר"פ לך לך. ובכ"מ.

95. ראה (לדוגמא) תר"ח לך לך פב, ד. וישלח קפט, א.

הוא בכדי לבאר שגם זה ניתן להשפיע, אלא שיש חילוק באופן השפעתו, ע"י סיפורים⁹⁶ כו'. וי"ל שלכן מגדירו בשם מקיף, להורות שגם זה שייך להמקבלים, ויש בזה פעולה ונתינת כח.

ועפ"ז י"ל עד"ז בנוגע מ"ש בעל ההילולא שגם בבחי' או"ח, יש שהרב מוסיף ומתחכם בעצמו, אלא שגם זה הוא באופן דסתימות (ראה סעי' שלפניו). והרי מזה מובן ששייך הוספה גם בהאוצרות. וי"ל שזהו ביאור במ"ש בהמאמר⁹⁷ במשל האוצרות שהן "הון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור", דגם מזה מובן שניתוסיף בהאוצרות "דור אחר דור".

וי"ל הענין בזה ע"פ מ"ש כ"ק אדמו"ר הצמח צדק – שהשנה⁹⁸ היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו – באוה"ת⁹⁹ על הפסוק¹⁰⁰ והי' עקב תשמעון, דקאי על ענין השכר, שבעקב (בסוף הימים) אני נותן לכם¹⁰¹, שאין זה שלעתיד לבוא ישלם הקב"ה רק השכר שהי' ראוי עכשיו (בשעת עשיית המצוה), אלא ע"ד המסופר במדרש¹⁰² מעשה בר' פנחס בן יאיר שהפקידו אנשים אצלו שעורים ושכחו אותן והלכו להן, והי' ר' פנחס בן יאיר זורע אותם בכל שנה ועושה אותן גורן וכונסן, אחר שבע שנים הלכו אותן החברים לשם לתבוע אותן ליתן להן, מיד הכיר אותן ר' פנחס בן יאיר, אמר להם בואו וטלו אוצרותיכם.

ועד"ז בנמשל, שע"ז שמתעכב עד עתה, וממתינים ומחכים, כמ"ש¹⁰³ יעשה למחכה לו – דור אחר דור – אזי השכר הולך וגדל באופן של גידולי גידולין, ויתגלה לע"ל. וגם עכשיו, נמשך אוצר זה לפקיד החיל¹⁰⁴, והכוונה היא שיגיע לאנשי החיל כדי שיפעלו את נצחון המלחמה, ודוקא על ידם מתמלא רצון המלך, מלכו של עולם, שינצחו את המלחמה, ועד שיפעלו קיום היעוד¹⁰⁵ ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר.

קיצור: וזהו"ע האוצר, בחי' המקיף הרחוק שניתן בידי אנשי המלחמה לצורך הנצחון. ועוד ניתוסף בהאוצר והולך וגדל מדור לדור, ומזה השכר לע"ל כמ"ש כ"ק אדמו"ר הצ"צ.

96. "...אוצרות הכמוסים וחתומים מדור דור – זהו הענינים וסיפורים שגילה הרבי בזמן האחרון". – לקו"ש ח"ב ע' 512.

97. פרק יא.

98. תשכ"ו, שנת אמירת המאמר (לפני ששים שנה).

99. עקב ע' תקז.

100. ר"פ עקב (ז, יב).

101. דב"ר פ"ג, ג. – למחר לקבל שכרם. פרש"י ס"פ ואתחנן. עירובין כב, א. לקו"ש חכ"ט ע' 41.

102. דב"ר שם.

103. ישע"י סד, ג.

104. ביאור ענין זה – ראה ד"ה ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי גו' תשמ"ו (נערך לקמן ע' מב).

105. שם מ, ה.

ד"ה

באתי לגני

יו"ד שבט ~ והמשכו ד"ה

ויאמר ה' אל משה

מה תצעק אלי וגו'

ש"פ בשלח, ט"ו בשבט

תשמ"ו

לד"ה באתי לגני תשמ"ו

75000
 (75000)

"בשניהם ישנם ב' המקיפים (ותלוי המדובר בפרטיות ביותר) - הרי ציינתי לתער"ב ח"ב (ראה במפתחות)".

בתי"ק ב
 לד"ה באתי לגני תשמ"ו

למחנה הדרגות - אדרבא - שבכל הדרגות יש ב' הנ"ל. ויש דרושים המדברים
 בביאור דרגא מסוימת וישנם - שבדרגא כללית יותר או - בכל
 הדרגות".

ו שום באשפז דרב וחלפיד (שכחילא ביל בנפול) בנפול
 חלפיד. שפמנו נפסד בנ"כ חושפנח. מה שביין לחפיד

(פרו ורו פכחור באורכה פנין פקיד דרורי דרורי. דרורי.)
 ון שם חרם בדוגמת חפנחן שפחפחך באור לגיל. דרורי

מכל

פיענוח (חלקי)

"...אדרבא - שבכל הדרגות יש ב' הנ"ל. ויש דרושים המדברים
 בביאור דרגא מסוימת וישנם - שבדרגא כללית יותר או - בכל
 הדרגות".

ד"ה באתי לגני תשמ"ו

באתי לגני אחותי כלה¹ ומביא בעל ההילולא בתחלת המשך ההילולא שהוציא בעצמו ליום זה, דאיתא במד"ר במקומו, לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחלה דעיקר שכינה בתחתונים היתה².

ואח"כ היו שבעה ענינים בלתי רצויים שהיו סיבה לסילוק השכינה מלמטה למעלה, מן הארץ לרקיע ועד לרקיע השביעי. ואח"כ עמדו שבעה צדיקים שנמנו במדרש³ והורידו את השכינה מהרקיע השביעי למלמעלה למטה מרקיע לרקיע, עד שבא משה רבינו שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והמשיכה מרקיע הא' למטה בארץ. והתחלת ההמשכה למטה היתה במתן תורה, ואח"כ עיקר הגילוי הי' במשכן שנעשה ג"כ על ידי משה⁵.

וידוע שהציווי על עשיית המשכן הוא ממ"ש⁶ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואמרז"ל⁷ בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד מִישראל, והיינו שגם עכשיו ישנה העבודה דעשיית המשכן. וזהו שממשיך בהמאמר⁸, שהמשכן הי' מעצי שטים, כמ"ש⁹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, שטים מלשון שטות, שהעבודה דעשיית המשכן ומקדש שבכל או"א מִישראל (עכשיו) היא הפיכת שטות דלעו"ז לשטות דקדושה. וזהו גם¹⁰ שעצי המשכן נקראים קרשים, קרש אותיות קשר ואותיות שקר, כי זה שהעולם מראה עצמו למציאות הוא שקר גמור¹¹, ותוכן העבודה הוא אתהפכא, שתמורת הקשר עם העולם שאינו ענין אמיתי מצ"ע, עושים קרשים למשכן.

קיצור: המשכת השכינה במ"ת ובמשכן ע"י משה, וכן במשכן שבכא"א ע"י אתכפא ואתהפכא.

1. שה"ש ה, א. מאמר זה מיוסד בעיקרו על פט"ז מהמשך באתי לגני השי"ת (סה"מ השי"ת ע' 151).

2. ראה ד"ה באתי לגני תיש"א בארוכה.

3. שהש"ר שם. וש"נ.

4. ויק"ר פכ"ט, יא.

5. ראה רד"ה באתי לגני תשל"ז (סה"מ מלוקט ח"א ע' רטו). וראה סוטה ט, א. לקמן הע' 28.

6. תרומה כה, ח.

7. ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו. אלשיך תרומה שם. של"ה סט, א. וראה גם ס' 'שערי לימוד החסידות' ע' עח ס"ח. וש"נ.

8. פ"ג.

9. תרומה כו, ט.

10. המשך ההילולא שם פ"ו ואילך.

11. ראה סה"מ תרמ"ג ע' צה. ובכ"מ.

ב

ב' קווים

והנה ע"י עבודה זו ממשיכים אור נעלה ביותר, כמאמר¹² כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין. וידוע¹³ דהגם שהלשון הוא 'אסתלק', אין הפירוש בזה סילוק ועלי', שהרי אדרבה – צ"ל דוקא ושכנתי בתוכם, ענין ההמשכה. אלא שנק' בשם אסתלק לפי שהיא המשכה באופן דרוממות, בחי' אור הסוכ"ע שהוא בכולהו עלמין בשוה. וי"ל דזהו שמביא ע"ז מ"ש¹⁴ צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי', שהצדיקים¹⁵ משכנים¹⁶ היינו ממשיכים בחי' שוכן עד מרום וקדוש¹⁷, שקאי על בחי' סוכ"ע¹⁸, לעד לשון נצחיות¹⁹, שהוא ג"כ מצד בחי' סוכ"ע²⁰, באופן דוישכנו למטה, שיהי' דירה לו ית' למטה בעוה"ז התחתון²¹.

דמכ"ז מובן שיש ב' עניני עבודה, היינו שנוסף²² על העבודה דתורה ומצות בכלל שהיא העבודה רק בעניני קדושה, המשכת אור (ענין חיובי), צריך להיות גם העבודה דאתכפיא ואתהפכא חשובא לנהורא, שלילת החושך ושטות דלעו"ז (ענין שלילי). דכמו בהתחלת ההמשכה למטה ע"י משה במ"ת, ניתנו אז ב' הקווים דסור מרע ועשה טוב – כנודע²³ שהדיבור אנכי כולל כל מצות עשה והדבור לא יהי' לך כולל כל מצוות לא תעשה – כמו"כ בעשיית המשכן שבכא"א, שצ"ל הן הקו דעשה טוב, העבודה בקדושה, והן הקו דסור"מ, אתכפיא ואתהפכא סט"א²⁴. וע"י העבודה דעשיית מקדש בכא"א מישראל נפעל גם ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כפשוטו, השראת השכינה בבית המקדש השלישי.

12. ראה בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי שמציין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם לזהר שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג. ועוד.

13. ראה תו"א ויקהל שם (נעתק בהמאמר פ"א הע' ד"ה אסתלק . . שנמשך).

14. תהלים לו, כט.

15. כל בני ישראל, ועמך כולם צדיקים – ישע' ס, כא. סנהדרין פרק יא.

16. המשך ל' בעל ההילולא. וראה פי' מ"כ ומהרו"ו לבמדב"ר שם.

17. ע"פ ישע"י נז, טו. ס"י פ"א, מ"א. פסוד"ז לשויו"ט (סוף תפלת נשמת).

18. עיג"כ ד"ה באתי לגני תיש"א פרק ד. מקורות שבהע' הבאה.

19. ראה לקו"ת פקודי ד, ד. בלק מז, ג. ד"ה שובה ישראל תשל"ג. ובכ"מ.

20. ראה אוה"ת בא ע' ב'תתקלח. שמיני ע' רנ. המשך וככה פרק קכט. וש"נ. ועוד.

21. ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר סופ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פרק לו ואילך. ועי' בפרטיות 'ילקוט דירה בתחתונים' (ס' מאמר ערוך – ד"ה באתי לגני תיש"א ע' פה ואילך).

22. ראה ריש ד"ה באתי לגני ט"ו שבט תשל"ח – סה"מ מלוקט ח"ג ע' נו ואילך. ועוד.

23. תניא ריש פרק כ"ה.

24. ראה כש"ט סי' מא. ועוד.

קיצור: אסתלק הוא המשכה שבבחי' הבדלה, סוכ"ע, בחי' עד, גם ל' נצחיות, משכן נצחי, ולמטה דוקא. וצ"ל ב' הקווים שבמ"ת – סו"מ בנוסף לעשה טוב.

ג

הנ"ל בכל הבתי מקדשות

וצריך להבין, דזה שקרשי המשכן היו מעצי שטים הי' רק במשכן, אבל בנין בית המקדש, ובפרט בית השלישי, הוא מאבנים דוקא²⁵.

וי"ל הביאור בזה ע"פ מ"ש הרמב"ם²⁶ שמהציווי בתורה ועשו לי מקדש למידיים חיוב עשיית בית לה', ושציווי זה כולל כל בתי המקדשות, גם בית המקדש השלישי²⁷, שכולם המשך אחד²⁸, ולכן בכולם קיימת מעלה זו דאתכפיא ואתהפכא. ויתירה מזו, שבביהמ"ק השלישי תהי' מעלה זו באופן נעלה עוד יותר, מכיון שבינתיים ניתוסף גם עבודת התשובה²⁹ (וכמאמר³⁰ משיח עתיד לאתבא [אפי'] צדיקא בתיובתא), וא"כ השראת השכינה לאחר זה היא ביתר שאת ויתר עז, ויתקיים באתי לגני לגנוני באופן נעלה יותר³¹.

והטעם לזה שעבודה זו פועלת ושכנתי בתוכם באופן נעלה יותר, הוא לפי שהיא מלחמה גדולה³², שצריך לצאת מהמדידה והגבלה שלו. שהרי אתכפיא היא עבודה ויגיעה היפך רצונו וטבעו, ולכן נמשך מלמעלה ג"כ למעלה ממדידה והגבלה שלא כפי 'טבע' הגילויים³³.

וע"פ הנת"ל שכללות עבודת האדם ניתנה במ"ת בשני הקווים (חיוב ושליה, סו"מ ועשה טוב), צריכים לומר שמעלה הנ"ל – המלחמה גדולה דאתכפיא ותשובה (יציאה מהגבלה) – ישנה גם בהקו דעשה טוב.

25. ראה תו"א פר' ויגש באורך. וראה רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה"ט: ואין בונים בו עץ בולט כלל וכו'.

26. ריש הלכות בית הבחירה.

27. ראה שם ה"ד.

28. ראה סוטה שם. יומא עב, א; סוכה מה, ב. תנא דבי אליהו רבה ספכ"ה. ועיג"כ לקו"ש חט"ז ע' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך. לג, 129. וש"נ.

29. ראה זח"א קכט, ב.

30. ראה לקו"ש שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

31. ראה באתי לגני תיש"א פרק ז, "דכמו בסותר בנין הקודם ע"מ לבנות, הרי פשיטא שבנין החדש צ"ל במדרי' יותר נעלית מבנין הקודם".

32. ראה תניא פרק ט ואילך. וראה גם פרק ל.

33. ראה ד"ה באתי תשל"א ס"י (סה"מ מלוקט ח"ה ע' קס ואילך).

וי"ל הענין בזה ע"פ מ"ש הרמב"ם³⁴ שהשמחה שישמח האדם בעשיית המצוה עבודה גדולה היא³⁵ (וממשיך) שנאמר³⁶ והמלך דוד מפזז ומכרכר גו'. – היינו שהעבודה בשמחה צ"ל בדוגמת שמחת דוד מלכא משיחא שהיא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה. והרי שמחה צ"ל בכל מצות עשה, וא"כ כל מצוה היא עבודה גדולה שלמעלה ממדידה והגבלה. וזהו שאתכפיא היא מלחמה גדולה בקו השלילי, וקיום התומ"צ בשמחה רבה היא עבודה גדולה בקו החיובי. – והגם שעיקר הענין של ועשו לי מקדש הוא המלחמה גדולה דעצי שטים, אתכפיא ואתהפכא³⁷, מ"מ שלימות העבודה היא בשני הקווים (כנמ"ת), ולכן צ"ל גם העבודה גדולה דשמחה.

קיצור: המשכת השכינה בכל בתי המקדשות היא ע"י הפיכת שטות דלעו"ז ותשובה – עבודה למעלה ממדוה"ג. וי"ל שגם בעשה טוב יש אופן שלמעלה ממדוה"ג – עבודה הגדולה דשמחה, דוגמת והמלך דוד מפזז, כמ"ש הרמב"ם. כי צ"ל בשני הקווים.

ד

צבאות ה' והאוצר

וממשיך בהמאמר³⁸ שלכן נקראים ישראל בשם צבאות הוי', שהוא על שם המלחמה והעבודה גדולה, ולזה צריכים כח גדול. – וזהו שמבאר בהמשך המאמרים³⁹ שנותנים מלמעלה כח על זה. ועל דרך משל במלך בשר ודם, שבשביל ניצוח המנגד, מבזבז כל סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור ע"י אבותיו המלכים, ואשר מעולם לא השתמש בהם לשום דבר, והם כמוסים וחתומים מעין כל רואה. וטעם הבזבז הוא לפי שזה נוגע במדת הנצח, עד שאפילו חייו משליך המלך מנגד, כ"ש שמבזבז אוצרותיו, ונותנם ע"י שרי הפקידים לאנשי החיל העושים את הנצחון בפועל.

ועד"ז יובן בנמשל למעלה, דבשביל נצחון המלחמה של הקב"ה שנקרא⁴⁰ "נצח ישראל", שמורה על מדת הנצח של המלך שלמעלה, הקב"ה פותח לנש"י את אוצר העליון. וענין האוצר למעלה, שהמלך אינו משתמש בו לעצמו, זהו"ע האוצר דיראת שמים⁴¹, שאינו של המלך עצמו, אלא כמארז⁴² הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, והכח מהאוצר נמסר לנש"י דוקא.

34. סוף הל' לולב.

35. ראה שם ממ"ש (תבוא כח, מז): "...עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב".

36. שמואל-ב ו, טז.

37. והוא המדובר בכל ההמשך (אתכפיא, צבאות ה'). וראה לעיל הע' 22.

38. פרק יו"ד.

39. מאמר השלישי – פרק יא ואילך.

40. בל' הכתוב (שמואל-א טו, כט).

41. ראה ברכות לג, ב. וראה שבת לא, ב.

42. ברכות שם. וראה תו"ח ד"ה צדקת פרונו בארוכה.

ולבאר יותר ענינו של אוצר זה למעלה, מקדים⁴³ מ"ש בתיקוני זהר⁴⁴, אור א"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית.

והענין הוא, דהנה הפירוש 'אור א"ס' הוא⁴⁵ (לא אור של א"ס, אלא) שהאור הוא א"ס, דלהיותו אור מעין המאור לכן האור עצמו א"ס⁴⁶. ופי' אוא"ס למטה הוא שהתפשטות האור הוא בבחי' א"ס להוות ולהחיות ריבוי נבראים עד גם היותר שפלים למטה מטה, וכמ"ש⁴⁷ ואתה מחי' את כולם⁴⁸, כמבואר בפרקים יב-יד, ואוא"ס למעלה קאי על העלם האור, וכמ"ש בפרק טו, וז"ל: "והנה כשם שאוא"ס הוא למטה מטה בהתפשטות וגילוי עד אין שיעור ומספר כלל, הנה כמו"כ הוא אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ בבחי' העלם האור שהוא בהעלם אחר העלם, ובעילוי אחר עילוי, בבחי' העדר האור והעדר הגילוי, ובכללות הו"ע הצמצום. . . והתכללות האור בעצמותו. . . להעלים ולהסתיר בריבוי מיני העלמות והסתרים...". – ובפרק יז מסיק שאוצר העליון הו"ע אוא"ס למעלה עד אין קץ.

קיצור: הכח לעבודה ומלחמה זו הוא ע"י נתינת האוצר שלמעלה, וכמשל המלך, כי נוגע למדת הנצח. וענינו של אוצר העליון – ע"פ מאה"ז אוא"ס למעלה כו'.

ה

תוכן פרק טז

ולבאר ענין למעלה עד אין קץ בפרטיות, ממשיך בפרק ט"ז⁴⁹ – הפרק השייך במיוחד לשנה זו⁵⁰ – ומוסיף ומפרט יותר ב' הענינים דלמעלה ולמטה, וז"ל:

"והנה ב' ענינים אלו דאור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית,

43. במאמר השלישי של ההמשך.

44. ראה תיקון יט. (מ, ב). זהר חדש יתרו לד, ג.

45. ד"ה וידבר גו' זאת חוקת תרס"ו. ובכ"מ.

46. עיג"כ ד"ה באתי לגני תשכ"ה [ב'מאמר ערוך' – ס"ה].

47. נחמי' ט, ו.

48. ע"פ אגה"ק סי' כ"ף (קלא, ב). ושם, שקאי על אור הקו שהוא כללות אור הממלא (ראה 'קיצור סדר השתלשלות' פ"ה ס"ה. וש"נ).

49. מאמר הרביעי בהמשך ההילולא.

50. כנהוג. – ראה פתח דבר לד"ה באתי לגני תשכ"ח (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רלח). ובשנת תשמ"ו לומדים פרק זה בפעם הב', כפליים לתושי' (ע"פ איוב יא, ו. וראה שמות רבה תשא רפמ"ו, נתבאר באריכות בד"ה ויתן לך תרס"ו. וכ"ה בכ"מ שענין כפליים אינו רק שתי פעמים בכמות, כ"א הרבה יותר מזה, ובשינוי למעליותא גם באיכות. ראה לקו"ש חלק לה ע' 269). [ובשנה זו, תשפ"ו – לימוד 'כפול ומכופל' (עי' אגרת התשובה לרבינו הזקן ספ"ט)]. – לכמה ענינים בהמאמר, ראה ד"ה באתי לגני תשכ"ו (נדפס לעיל).

הן ב' מדריגות באוא"ס ב"ה ויש הפרש גדול ביניהם, דמה שאוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ הוא אור הנעלם והסתום שאינו בגדר גילוי והמשכה וכו', ומה שאור אין סוף למטה מטה עד אין תכלית הוא בגדר גילוי עכ"פ, והוא השייך אל העולמות וכו' . . הם ב' בחי' מקיף, מקיף דאור ישר ומקיף דאור חוזר . . מקיף הקרוב . . מקיף הרחוק...". ואח"כ מבאר שני המקיפים ע"פ משל מרב ותלמיד, ע"ש.

וצריך להבין, מהו החידוש בזה⁵¹, והלא זה שב' ענינים ד'למעלה' ו'למטה' הם ב' מדריגות, הוא לכאורה דבר המובן מעצמו, שה"ה ב' קצוות הפכיות (גילוי והעלם, למעלה ולמטה), ומאי קמ"ל. ועכצ"ל שהחידוש הוא בנוגע אוא"ס למטה. כי ע"פ פשוט שייך ענין אוא"ס למטה רק לאחרי הצמצום, כאשר נמשך אור הקו (בחי' ממכ"ע)⁵² להוות ולהחיות בפועל, כמבואר בפרק יד בארוכה. ועל זה מחדש שיש (שורש) ענין זה גם לפני הצמצום⁵³.

אבל⁵⁴ ממ"ש "והנה ב' ענינים אלו", משמע שהחידוש הוא בשני הענינים, גם בנוגע אוא"ס למעלה. וע"ז צריך להבין מה מוסיף בזה והרי כבר ביאר ענינו בפרק טו ש'למעלה' הו"ע "בהעלם אחר העלם" עד למעלה מעלה, כנעתק לעיל.

קיצור: כבר ידענו שלמעלה ולמטה הן מדריגות מובדלות זו מזו. מלשון המאמר משמע שבא להוסיף חידוש בשני הענינים, גם בנוגע לאוא"ס למעלה.

ו

החידוש

וי"ל הביאור בזה, דבפרקים הקודמים, הפירוש למעלה ולמטה קאי על ענין העלי' וההמשכה שבאור, שהו"ע ההעלם והגילוי – 'למעלה' קאי על עליית האור, העלם⁵⁵, ו'למטה'

51. לשון "והנה" מורה על דבר שלא נודע תחילה. – ראה ס' 'שערי לימוד החסידות' ע' עט. והע' 17. וש"נ. להעיר שבד"ה ויהי בעצם פר"ת (עליו מיוסד ההמשך) הלשון: "אמנם באמת וכו'", דגם "אמנם" מורה על חידוש. – ס' הנ"ל ע' עז. והע' 4. וש"נ.

52. ראה לעיל הע' 48.

53. וע"ד הנתבאר בריש ד"ה באתי לגני תיש"א שגם לפני הצמצום שייך שם שכינה, הגם ששכינה הוא מלשון שוכנת ומתלבשת, בחי' ממכ"ע (שאינו שייך לפני הצמצום), מ"מ מכיון שבחי' האור השייך לעולמות הוא המקור לאור הממלא, ה"ה נק' ג"כ בשם שכינה, ע"ש.

54. נוסף ע"ז שענין אוא"ס למטה כבר נתבאר במשך ג' פרקים יב-יד, ואילו הענין דאוא"ס למעלה נתבאר רק בפרק אחד (פרק טו), הנה גם האריכות בפרק הנוכחי הוא בעיקר בענין אוא"ס למעלה, א"כ מסתבר שהחידוש הוא (בעיקר) בזה.

55. ובזה גופא, ג' אופנים: (א) ההעלם דצמצום הראשון; (ב) התכללות האור בעצמותו; (ג) העלם והסתור האור שבנבראים למטה שלא יורגש שחיתום היא אלקות (כמו להחיות את פרעה שאמר לי יאורי וכו')

קאי על המשכת האור, גילוי⁵⁶.

אך בפרק זה מוסיף שמעלה ומטה הם (לא רק תנועות בהאור, אלא הם גם) שתי מדריגות בהאור עצמו. והחידוש שבזה הוא, שלמעלה קאי, לא רק על ענין ההעלם (שלילי בלבד), אלא הוא עצמו אור, אלא שהיא מדריגה אחרת⁵⁷.

ועומק הענין בכל זה הוא⁵⁸, אשר כל אור מתחלק לשתי המדריגות (בחי' אחת שהיא שתיים)⁵⁹, הלמעלה והלמטה שבאור. ולכן בכל ההשתלשלות יש בחי' למעלה ולמטה, הן לפני הצמצום, והן לאחר הצמצום. וישנם דרושים המדברים בביאור דרגא מסוימת, וישנם המדברים בדרגא כללית יותר, או – בכל הדרגות⁶⁰. וי"ל שכוונת בעל ההילולא כאן (בדרוש זה בפרק זה) היא לבאר הלמעלה ולמטה שבכל אור בכל מקום.

ועפ"ז, גם המשל דרב ותלמיד, נוסף על הפשוט והמפורש שזהו משל לב' סוגי מקיפים, הנה בעומק יותר י"ל שכוונת בעל ההילולא בזה היא לבאר נקודה הנ"ל – שלמעלה ולמטה הם ב' מדריגות בכל אור בכל מקום.

קיצור: מקודם נת' שלמעלה למטה הו"ע המשכה והעלאה, גילוי והעלם. כאן מחדש שהם ב' מדריגות באור גופא, והם בכל מקום בהשתלשלות. וי"ל שגם המשל בא לסייע בזה.

(שם). וראה ד"ה באתי תשכ"ה – 'מאמר ערוך' סי"א). ועי' כעין זה רד"ה אדם כי יקריב תרס"ו. ד"ה באתי לגני תשכ"ה [ב'מאמר ערוך' – הע' 44].

56. על דרך מ"ש בשער היחוד והאמונה פרק ז (פב, א) על מדת המלכות. ועיג"כ לקו"ת מטות פא, א.
57. על דרך שגם בחי' אוא"ס למטה הוא לא רק ההתפשטות למטה בפועל, אלא גם מדריגה באור שלפני הצמצום, כנ"ל ס"ה. – ויש להעיר שבד"ה ויהי בעצם הנ"ל הלשון הוא: "אמנם באמת ב' הענינים דלמעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית הוא בב' מדריגות באוא"ס ב"ה". – משמע שהענין דלמעלה הוא כמו פרט במדריגה זו (ולא שהוא עצמו המדריגה). וכן אח"כ: "דלמעלה עד אין קץ הוא בהאור הנעלם...". ושינה בעל ההילולא ומבהיר בלשונו: "והנה ב' ענינים אלו דאור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית הן ב' מדריגות באוא"ס", וכן אח"כ: "דמה שאוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ הוא אור הנעלם...".

58. ראה כתי"ק ב, נעתק לעיל לפני המאמר.

59. וע"ד שבכל ענין יש פנימיות וחיצוניות, פנים ואחור. – עי' שער היחוד והאמונה פרק א. אגה"ק סי' יט (קכח, א). כט (קג, א. במוסגר). קו"א ד"ה דוד זמירות כו' (קס, ב ואילך). ועוד. [וראה 'שערי עיונים בדא"ח' ח"ב ש"ו ס"ו]. – ועיג"כ במאמר הבא ס"ד-ה.

60. ולהעיר מהלשון בד"ה באתי לגני תיש"א ס"א: "בכל מקום לפי ענינו" [ועי' ס' 'מאמר ערוך' תוד"ה בכל מקום].

ז

במקיפים גופא

ויובן זה בהקדים מה שמוסיף בעל ההילולא (שם), וז"ל: "דב' ענינים אלו מה שאוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית הם ב' בחי' מקיף, מקיף דאור ישר ומקיף דאור חוזר, דמקיף דאור"י הוא מקיף הקרוב, והוא בגדר גילוי עכ"פ, ומקיף דאור"ח הוא מקיף הרחוק ואינו בגדר גילוי כלל".

וי"ל שזהו פירוט נוסף – שב' המדריגות למעלה ולמטה הם מדריגות במקיפים גופא. דהגם שהחילוק בין למעלה ולמטה הוא, שלמעלה הו"ע אור מקיף ולמטה הו"ע אור פנימי⁶¹, הנה זהו בדרך כלל. וכאן מחדש ומוסיף ומפרט שיש בחי' למעלה ולמטה גם במקיפים עצמם⁶². ובזה החילוק – שיש בחי' למטה בפנימיים וגם במקיפים, משא"כ בחי' למעלה הוא רק במקיפים ואינו שייך כלל לאור פנימי. – והחילוק בין למעלה ולמטה שבמקיפים גופא הוא, שבחי' למטה קאי על מקיף הקרוב דוקא, ואילו למעלה הוא בחי' מקיף הרחוק.

וזהו שנת"ל שכל אור, גם אור מקיף, מתחלק לשתי המדריגות דלמעלה ולמטה, ועי"ז נעשו ב' המדריגות במקיפים גופא, מקיף הרחוק ומקיף הקרוב⁶³.

קיצור: למעלה ולמטה הם בד"כ מקיף ופנימי. אבל כאן מפרט יותר שהם גם ב' בחי' במקיפים עצמם – מקיף הרחוק והקרוב.

ח

בהשתלשלות

וע"פ הנ"ל שב' הענינים דמעלה ומטה הם בכל דרגא, יש לבאר ב' מקיפים אלו (מקיף הקרוב והרחוק) בהשתלשלות.

61. עי' פרק יד. וגם בחי' למטה שבאוא"ס שלפנה"צ, ה"ה שורש אור פנימי – אור הממלא. וראה ד"ה באתי לגני הנ"ל (הע' 53) שעיקר שכינה שלפנה"צ הוא מקור אור הממלא, על שם ששוכנת ומתלבשת.

62. היינו הבחי' באוא"ס שבו מושרש האור פנימי, והוא המקיף על שורש הקו וכוללו, ולאחר הצמצום, אור זה נעשה בבחי' עיגול ומקיף על הקו, שזהו"ע עיגול הגדול – ד"ה אדם כי יהי' תרס"ו (וע"ש שיש ב' מדריגות בעיגול הגדול). ועי"ג"כ סה"מ פר"ת ע' ד. ד"ה בשעה שעלה משה תשכ"ה.

63. ואולי י"ל שלכן הוצרך להבהיר שיש "הפרש גדול ביניהם". דכיון ששניהם בחי' מקיף, קס"ד שקרובים זל"ז, ע"כ מדגיש כאן דוקא שההפרש בין מקיף הקרוב והרחוק הוא גדול. וי"ל ע"ד ההפרש הגדול שבין מקיף ופנימי. וראה לקמן בפנים.

והענין הוא⁶⁴, דהנה אורות מקיפים בהשתלשלות מתייחסים לספירת הכתר, וכידוע שרצון⁶⁵ העליון ב"ה מכונה ונקרא בפי חכמי האמת בשם כתר עליון, כתר מלשון כותרת, שהוא מכתיר ומקיף⁶⁶. ומבואר בכתבי האריז"ל⁶⁷ שבכתר עצמו ב' בחינות⁶⁸ – פנימיות הכתר שנק' עתיק יומין, וחיצונית הכתר שנק' אריך אנפין. וההפרש ביניהם הוא, שבחי' עתיק יומין הוא מקיף הרחוק, עתיק לשון נעתק⁶⁹, שנעתק ורחוק מבחי' יומין (ספירות דאצילות)⁷⁰, ולמעלה מלהיות שרש לנאצלים. ואריך אנפין הוא מקיף הקרוב, שכבר נמשך ושייך לבחי' אנפין (שקאי ג"כ על הספירות דאצילות)⁷¹, אלא שהן בבחי' אריך (אריכות), בחי' בל"ג⁷².

וזהו ש'עולם' אחד – ספירת הכתר – מתחלק לשני המדרגות עתיק ואריך, מקיף הקרוב ומקיף הרחוק⁷³, דזהו"ע הלמעלה ולמטה שבכתר (ועד"ז בכל המקיפים שבהשתלשלות).

והגם שהחילוק ביניהם הוא לכאורה רק בקירוב וריחוק⁷⁴, וא"כ מדוע הם מכונים בשם למעלה ולמטה שמורה על הפכיות⁷⁵. – י"ל שיובן ע"פ דוגמתם בעולם הזה הגשמי, למטה

64. ראה כ"ז בלקו"ת ראה כא, א. ד"ה כי נר מצוה תרנ"ט. ועוד.

65. לשון אדמו"ר הזקן באגה"ק סי' כט (קנ, א).

66. ראה גם סה"מ תרנ"ז ע' קסו. ריש המשך תער"ב.

67. ע"ח שי"ב ושי"ג. ועוד.

68. ראה לקו"ת שלח נא, ג. ברכה צט, א. ספר הליקוטים-דא"ח צ"צ ערך כתר. וש"נ.

69. תו"א מג"א צח, רע"ג. תרנ"ז שם. ובכ"מ.

70. הספירות דאצילות נק' יומין עילאין – זח"ג צד, ב. בהגהת הרח"ו. ועיג"כ זח"א קכט, א. לקו"ת חוקת

סה, ד. סידור עם דא"ח מו, ד. בהוצאה חדשה – עו, ג.

71. אנפין הוא בחי' הגבלה [דפנים הוא בחי' המוחין שהם בבחי' הגבלה], ובד"כ הוא בחי' אור פנימי – המשך תער"ב ח"ג ע' א'תלח.

72. ראה המשך הנ"ל ש'אריך' 'אנפין' ה"ז שמות מורכבים משני ענינים הפכים, דאריך [ל' אריכות] הוא בחי' בלי גבול, ואנפין הוא בחי' הגבלה (ראה הע' הקודמת). והענין הוא דאריך אנפין נמשך [תיבת] האריך לאנפין והיינו אריכות הפנים, והיינו שזהו בחי' האור השייך אל הפנימיות רק שהוא בחי' אריכות הפנים שאינו בבחי' הגבלה.

ויש להוסיף, דכמו בשרשו, בחי' אוא"ס למטה קאי, לא רק על שורש האור פנימי, אלא גם על האוא"ס המקיף וכולל שורש זה, עד"ו אריך אנפין, שזה שנק' למטה קאי, לא רק על הספי' (האנפין) הכוללים בו, אלא גם על עצם האריך (בחי' גלגלתא) הכוללם, שגם זה בכלל אוא"ס למטה. – ראה לקמן סי"א ואילך.

73. לקו"ת ראה שם. בחוקתי מו, ג. (ע"ח שער מ"א פ"ג). ובכ"מ. – ועד"ז בכל הכתרים דהשתלשלות.

74. ולהעיר מע"ח (שער דרושי אבי"ע פ"ג-יד. שער סדר אבי"ע פ"א) שאוא"ס מאיר בכתר ובחכמה בקירוב מקום, ובבינה בריחוק מקום וכו', ומשמע שההפרש הוא בערך (ראה ד"ה להבין שורש ענין מקיפים דבינה תר"ל. ובחמשה עשר יום לחודש השביעי תש"ל).

75. ובלשון המאמר: "ויש הפרש גדול ביניהם".

מטה ("נשתלשלו מהן")⁷⁶, שההשפעה לכל צרכי האדם מתחלק לג' בחי' – מזון, לבוש ובית. מזון הוא בחי' פנימי, ולבוש ובית הם ב' המקיפים דמקיף הקרוב ומקיף הרחוק, כמבואר בלקו"ת לאדמו"ר הזקן⁷⁷.

והרי הלבוש, הגם שהוא מקיף על האדם, מ"מ הוא בקירוב גדול אל האדם ולפי מדתו דוקא (ואם אינו מכוון כמדתו, ה"ז מבלבל כו')⁷⁸. אבל בית אינו מתאים ואינו בערך כלל למדת האדם, ומקיף על כמה בני האדם ועל כל סוגי חפצים וכו' בשוה.

ועד"ז יובן במקיפים דהשתלשלות, שמקיף הקרוב הוא ע"ד לבוש, דהגם שאינו מתלבש בפנימיות, מ"מ ה"ה בקירוב גדול להפנימי, המדידה והגבלה שלו (ובהנמשל למעלה הוא עוד יותר מזה שהרי הארה ממקיף הקרוב נמשך גם בפנימיות) – ולכן הוא בכלל למטה⁷⁹. דזה אינו דומה כלל לבית שמרומם בריחוק והבדלת הערך לגמרי מהפנימי, שזהו"ע למעלה. קיצור: ב' המקיפים בהשתלשלות. ובדוגמתו בלבוש ובית ניכר ה"הפרש גדול" ביותר.

ז

פעולת המקיף

ויש להוסיף שמקיף הרחוק משפיע ופועל על הפנימי, אלא שהוא באופן דריחוק והבדלה, ועד"ב בית ששומר על האדם וגם על הלבושים וכו'⁸⁰.

ויובן זה בנפש האדם (מבשרי אחזה⁸¹) מכח הרצון שהוא דוגמת ספי' הכתר (רצון העליון). ומבאר כ"ק אדמו"ר ה"צ בספר המצות שלו⁸² שכח הרצון הוא ענין מקיף שהרי אין בו שום התחלקות, ונמצא בכל חלקי הגוף בשוה שלא באופן של התלבשות, ודלא כמו כחות הפנימיים שהן בהתלבשות ובהתחלקות בכל אבר לפי ענינו.

ואעפ"כ הנה מקיף זה הוא השולט על כל הכחות שבאברי הגוף להנהיגם כפי ציווי הרצון

76. ל' אדמו"ר הזקן בתניא פרק ג.

77. ברכה צח, ד ואילך. פר' ראה שם.

78. ראה דרך מצותיך סוף מצות תגלחת מצורע (קז, ב): "...אדם שתופר לו בגד שצריך לתופרו כמדת גופו ואם הוא ב' אמות ועושה לו לבוש מג' או ד' אמות ה"ז מקלקל וגורם שיכשל בו ויפול לגמרי וד"ל".

וראה ד"ה זה תשכ"ו. ד"ה מים רבים תשל"ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' עדר. לקו"ש ח"כ ע' 277).

79. ולכן יש ע"ס גם בעיגולים – עיגול חכמה, עיגול בינה וכו' (המשך הנ"ל פרק פ), שהמקיף נקרא על שם המוקף (עי' לעיל הע' 74), היינו ע"ש המטה. וי"ל עד"ז בהגילויים דכללות העולמות, בחי' אור סובב, שיש בזה ב' דרגות: סובב כל עלמין, וסובב בעצם שאינו שייך לעלמין (ועיג"כ שם פרק סג ואילך).

80. ראה המשך מים רבים דלקמן בפנים.

81. איוב יט, כ. וראה אגה"ק סי' טו. ובכ"מ.

82. מצות בנין מקדש פ"א. וראה ד"ה באתי לגני תשכ"ו ס"ד.

דוקא. – ועפ"ז יובן בנמשל, שכל מקיף משפיע בפנימיות אלא שהוא באופן נעלם. ועד"ז י"ל גם מקיף הרחוק⁸³, אף שהוא בהבדלה ורוממות (ע"ד הגת"ל בענין אסתלק). קיצור: גם מקיף הרחוק פועל על הפנימי, אלא שהוא באופן דהבדלה.

י"ד

מקיף דא"י ואר"ח

וביאור ענין למעלה ולמטה בפרטיות יותר, יש לדייק בלשון בעל ההילולא במה שכותב, לא רק מקיף הקרוב ומקיף הרחוק, אלא גם – מקיף דאור ישר, מקיף דאור חוזר, שזהו חילוק גדול.

והענין הוא, דהנה מבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש – לכתחילה אריבער⁸⁴ – בסיום וחותר המשך מים רבים⁸⁵, שכמו שיש בחי' לבוש ובית בעולם, ע"ד זה בתורה. ומבאר שם⁸⁶, דבחי' בית (מקיף הרחוק) קאי על תושבע"פ, וזהו שארז"ל⁸⁷ חומה זו תורה, ומוכח מהגמרא⁸⁸ שזה קאי על תושבע"פ דוקא.

והנה זה שתושבע"פ היא בבחי' מקיף הרחוק, הרי זה כולל כל האופנים שבלימוד תושבע"פ. והרי מבואר בשערי אורה לכ"ק אדמו"ר האמצעי⁸⁹ שיש הפרש גדול באופן הלימוד בין תלמוד בבלי שהוא בדרך אור ישר, לתלמוד ירושלמי שהוא בדרך אור חוזר. והוא ע"ד בלימוד הבבלי גופא, החילוק בין חריף ומקשה – אור חוזר, מתון ומסיק – אור ישר⁹⁰.

ומכיון שתושבע"פ בכלל היא בחי' מקיף הרחוק כנ"ל (מכ"ק אדמו"ר מהר"ש), צריכים לומר שב' אופנים אלו שבתושבע"פ (גופא) – אור ישר ואור חוזר – הם ב' בחינות במקיף הרחוק

83. בספר המצות שם מבואר בחי' מקיף הקרוב והרחוק ברצון דמצוות, אבל בנפש האדם אינו מבואר איך הוא. ואו"ל ע"פ המבואר במ"א (ראה ד"ה ויקח קרח תרס"ו) שאופן הפעולה דרצון הוא ע"י שהארה מכח הרצון הכללי נמשכת לפעול על הכח שבאבר פרטי. לפ"ז, בפרטיות, כח רצון הכללי הוא בבחי' מקיף הרחוק, וההארה ממנו נעשה בבחי' מקיף הקרוב (אף שבד"כ כללות הרצון נק' מקיף הקרוב). ועיג"כ המשך הנ"ל פרק סמ"ך ואילך. וראה המאמר דתשכ"ו.

84. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח א"ע' תריז.

85. תרל"ו – פרק ר.

86. פרק רא ואילך.

87. פסחים פז, א.

88. יבמות סג, ב. וראה המשך הנ"ל פר"ב.

89. שער החנוכה כב, ב ואילך. והוא בדרושי פורים – ראה סה"מ תרפ"א ע' קמד ואילך. תש"ח ע' 121 ואילך.

90. סיום וחותר מס' הוריות [וראה גם 'שערי לימוד החסידות' ע' קפב].

גופא. והוא ע"ד דוגמא שגם בית, שהוא מקיף הרחוק, ה"ה מקיף דאור ישר⁹¹. ולפ"ז, בחי' מקיף דאור חוזר הוא עוד למעלה יותר – בחי' העליונה שבמקיף הרחוק גופא, למעלה מעלה⁹². קיצור: במקיף הרחוק גופא ישנו או"י ואו"ח, א"כ או"ח הוא יותר עליון במקיף הרחוק.

יא

מקיפים במשל הרב ותלמיד

ויובן כ"ז יותר ע"פ מ"ש כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב⁹³ בביאור משל הנ"ל דרב ותלמיד. דהנה רב ותלמיד הם שלא בערך כלל זל"ז, ועל כן מוכרח שהרב יצמצם אור שכלו בעצמו תחילה עוד קודם שמשפיע בפועל, שע"ז יהי' נמצא אצלו, היינו בהרב עצמו⁹⁴, כללות השכל השייך להמקבל, ושממנו נמשך אח"כ (ע"י צמצומים נוספים) להתלמיד בפועל.

ולפ"ז י"ל⁹⁵ שבכל השלבים דשכל זה – (א) השכל שכבר נשפע ונתקבל אצל התלמיד, (ב) שכל זה של התלמיד כפי כלול עדיין אצל הרב, (ג) ופנימיות שכל הרב עצמו שלמעלה משייכות להתלמיד – ישנם ב' הענינים דמעלה ומטה.

והענין הוא דהנה (א) השכל שכבר נשפע ונתקבל אצל התלמיד, יש מה שמושג להתלמיד בפנימיות, והוא בחי' מטה, ויש מה שאינו מושג לו עדיין ומקיף על שכלו, והוא בחי' למעלה (שבתלמיד). למעלה מזה, (ב) מכיון ששכל התלמיד נמצא כלול תחילה אצל הרב, ומשם הוא

91. כ"ה להדיא בד"ה והוא כחתן תרנ"ז פרק יז. וע"ש שסוכה יש בו ב' הבחי': מצד "כעין תדורו" שבה ה"ה כמו בית – מקיף דאו"י; מצד בחי' צל שבה, ה"ה מקיף דאו"ח. [ועיג"כ ד"ה סוכה שחמתה מרובה מצילתה תשי"ד שמשמע שבית הוא מקיף השומר הפנימי, ומטעם זה נחשב מקיף הקרוב. – ויש להעיר מד"ה אתה אחד תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"א ע' תטו. וש"נ) שבהחמשה שמות, בד"כ בחי' ח' הוא דוגמת מקיף דלבוש ובחי' יחידה דוגמת מקיף דבית. אבל בכ"מ בכתבי כ"ק אדמו"ר האמצעי איתא שבחי' יחידה היא למעלה גם מהמקיף דבית, שלכן בבית לא ישכון בו בחינת יחידה, כ"א רק בד' אמות הרחוקים בתכלית, ע"ש].

92. ואו"י"ל שזהו ביאור בכפל הלשון "למעלה מעלה" (ע"ד שמדייק בד"ה ונחה תשי"ד (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רצא ואילך), אלא שמבארו באו"א). ולפ"ז, "למטה מטה" – מקיף הקרוב, ואו"פ.

93. ח"ב, פשי"ד. וראה שם פרק שכט (ע' תרעז).

94. בהמשך תער"ב שם מדובר בענין הצמצום מה שהרב "מעלים אור שכלו בעצמו . . . כאילו לא השכיל כלל" (שדוגמתו למעלה הוא הצמצום הראשון), שע"ז נבדל השכל השייך להתלמיד (מעצם השכל) להיות ניכר בפ"ע. אבל עד"ז הוא גם בנוגע להשכל השייך להתלמיד כמו שכלול עדיין בשכל הרב (שדוגמתו למעלה הוא בחי' אור השייך לעולמות כמו שהוא לפני הצמצום), שגם זה בא ע"י צמצום – עיין המשך תרס"ו ע' רפו ואילך. ובכ"מ.

95. ראה כת"ק א – נעתק לעיל לפני המאמר.

נמשך להתלמיד, נמצא שגם בזה שני הענינים⁹⁶ – מצד עצמו הוא בחי' מקיף הקרוב, שהרי זהו שכל התלמיד, אלא שנמצא אצל הרב למעלה מהשפעה עדיין, בחי' מקיף הקרוב. ביחד עם זה, יש בו (בשכל התלמיד גופא) כפי שהרב יודע אותו, שאינו שייך שהתלמיד ישיגו כמו הרב, ולגבי התלמיד זהו בחי' מקיף הרחוק.

והענין הוא, דהנה השכל מצד עצמו, הוא לפי ערך התלמיד. דהגם שכלול בשכל הרב עדיין, וצ"ל צמצום בכדי שיגיע להתלמיד, וא"כ הלא הוא מקיף והעלם לגבי' עדיין, מ"מ זהו בחי' מקיף הקרוב, ובלשון אדמו"ר נ"ע⁹⁷ הוא "בחי' ההעלם של הגילוי". כי ענין ההעלם שבו הוא מה שסתום רק לגבי המקבל (אבל לא סתום בעצם), שלכן ממנו יומשך (ע"י צמצומים)⁹⁸ ההשפעה בפועל להתלמיד, דשכל התלמיד הוא הארה ממקיף זה.

ומ"מ כפי שהרב רואה ויודע שכל התלמיד, ה"ז באופן נעלה יותר. דהגם שזהו שכל השייך להתלמיד, ולכן הוא בכלל מקיף דאור ישר (המשכה למטה), אעפ"כ אינו שייך שיתקבל אצל התלמיד כפי שהרב יודע אותו, ולכן לגבי התלמיד הוא בבחי' מקיף הרחוק (שבאוי').

אבל (א) פנימיות שכל הרב, מכיון שזהו השכל השייך לעצמו בלבד, ולמעלה לגמרי משייכות להתלמיד, ה"ז בחי' מקיף דאור חוזר (שחזור לעצמו)⁹⁹, וזהו העלם יותר עמוק – סתום בעצם. קיצור: במשל רואים מקיף הרחוק והקרוב, דאוי' ודאוי"ח, בכל שלבי השכל.

יב

מעומ"ט בשכל הרב

אמנם הלא שכל התלמיד נמשך מן שכל הרב, רק שזהו בחי' החיצוניות שלו, ע"י שהרב מצמצם שכלו. וא"כ מוכרח שגם פנימיות שכל הרב (למרות שלגבי התלמיד הוא בבחי' מקיף דאוי"ח, מ"מ ה"ה) נותן מקום עכ"פ, לשכל התלמיד¹⁰⁰. ומצד ענין זה שבו (הנתינת מקום), הרי הוא בבחי' מקיף דאוי" (בחי' למטה). – ולפ"ז, בחי' למעלה (שבמקיף דאוי"ח גופא) הוא נעלה עוד יותר. וזהו שיש בחי' עצם השכל שלו שהוא בבחי' העלם גם לגבי הרב עצמו, וכל

96. ראה גם שם פשכ"ט (ע' תרעז) שגם החיצוניות השייך להמקבל, מ"מ "מפני הקירוב אל העצמות של המשפיע ה"ז עדיין לפ"ע המשפיע", ו"יש באור זה ב' מדרי', היינו מה שלפ"ע המשפיע ומה שלפ"ע המקבל".

97. פשי"ד שם בתחלתו.

98. עי' תרס"ו שם.

99. עי' המשך תער"ב פרק רז.

100. ראה המשך הנ"ל פשצ"ב (סוף ע' תתז): והרי התהוות זה, אף שנעשה שכל שאינו בערך עצם שכל הרב (שלכן הוא ע"י צמצום), מ"מ אינו יש מאין ממש.

מה שהרב מוסיף ומתחכם בו, הוא נבדל ומתעלם, בחי' העלם בעצם. וזהו אמיתית המקיף דאו"ח – בחי' העליונה שבמקיף הרחוק גופא – "למעלה מעלה".

וי"ל דזה שיש ב' הבחי' דמקיפים בשכל התלמיד, משתלשל מזה שגם אצל הרב ישנם ב' מדריגות אלו, וכמשנת"ל היסוד בזה, שכל אור מתחלק לב' מדריגות למעלה ולמטה – עצם והתפשטות, פנימיות וחיצוניות, בכל מקום לפי ענינו, אם זהו שכל הרב עצמו או שכל התלמיד. קיצור: ב' בחי' מקיף בשכל הרב עצמו. והמקיף דאו"ח הוא העלם גם לגבי הרב עצמו.

יג

ב' הענינים בכל השפעה

וזהו שהמשל דרב ותלמיד הובא (לא רק כדוגמא לב' הסוגים דמקיף, אלא גם) לבאר איך שב' הענינים דלמעלה ולמטה הם בכל הדרגות. דכמו בהמשל, זה שיש למעלה ולמטה בשכל התלמיד משתלשל מזה שיש בחי' למעלה ולמטה בשכל הרב עצמו, כמו"כ בהמשל, דזה שיש בחי' למעלה ולמטה בכל הדרגות דהשתלשלות, משתלשל מזה שגם באו"ס עצמו יש ב' הענינים דלמעלה ולמטה, וכמשנת"ל (ס"ו) שבחי' למעלה הוא עצמו בחי' ומדריגה בהאור אלא שהוא בבחי' מקיף דאור חוזר, עצם האור שבבחי' סתימות.

והאפשרויות לב' הענינים דלמעלה ולמטה באו"ס הוא, לפי שגם או"ס שלפני הצמצום הוא בחי' אור, הארה לבד ולא עצם¹⁰¹, ואפילו עצם האור הוא הארה לבד לגבי העצמות¹⁰², ולכן שייך בו חילוקי מדריגות¹⁰³, שכללותם הוא – למעלה ולמטה. ומזה משתלשל שיש בחי' למעלה ולמטה בכל המדריגות, כל מקום לפי ענינו ולפי אופן מדריגה ההיא. דלפני הצמצום, למעלה ולמטה קאי על עצם האור והתפשטות האור¹⁰⁴, ולאחרי הצמצום בספירות הם ב' הבחי' דכתר – עתיק יומין ואריך אנפין¹⁰⁵, ובעוה"ז הגשמי – בית ולבוש.

ועד"ז יובן ענין למעלה ולמטה בעבודת האדם, שבמ"ת ניתנו ב' הקווים דמצות עשה ומצות לא תעשה, שהם מקיף הקרוב ומקיף הרחוק¹⁰⁶, וכן כללות עבודת האדם צ"ל הן בהקו

101. ראה ד"ה זה תשכ"ו ס"ב. ובד"ה מרגלא תש"ט: "דכל עצם בלתי מתחלק ואינו שייך בו פנימיות וחיצוניות, אבל הארה חלק מן העצם דשייך בו פנימיות וחיצוניות". וראה גם סה"מ תרס"ח ע' קסד.

102. ובא ע"י צמצום עצום כמשנ"ת בהמשך באתי לגני דאשתקד [ע"ג"כ 'קונטרס הצמצומים שלפני צמצום הראשון' בארוכה].

103. ראה ד"ה זה תשכ"ו (ב'מאמר ערוך' הנדפס לעיל – ס"ג). וראה גם ההמשך במאמר הבא.

104. ובהתפשטות האור גופא, אור שלמעלה משייכות לעולמות ואור השייך לעולמות, פנימיות וחיצוניות האור וכו'.

105. ובאריך גופא, אריך עצמו והיומין הכלולים בו. – ראה לעיל הע' 72.

106. ד"ה וראיתם תרס"ו (ועוד).

דמלחמה גדולה והן בהקו דשמחה גדולה (כנ"ל).

קיצור: מעלת משל זה שבו מודגש הבחי' דמעלה ומטה בכל הדרגות, בכל מקום לפי ענינו. וכ"ה בעבודה.

יד

פעולת המקיף דאו"ח

וזהו שמקיף דאו"ח הוא ג"כ חלק מההשפעה לתלמיד אלא שהוא באופן דסתימות, וכמבואר בפרק שלאחרי זה שזהו"ע הסיפורים ומשלים שהם דברים סתומים, שנשפעים ג"כ להתלמיד ופועלים עליו.

וי"ל שהוא ע"ד חומה זו תורה שהיא בחי' מקיף הרחוק (ובפרט לימוד באופן דתלמוד בבלי שהוא בדרך או"ח, כנ"ל), וביחד עם זה ענינה הוא הלכות מלשון הליכות עולם¹⁰⁷, שנמשכים ופועלים בהעולם, אלא שהוא באופן דמקיף הרחוק¹⁰⁸. – ועד"ז בבחי' או"ח למעלה מעלה, שזהו ג"כ ענין של השפעה, אלא שהיא באופן נעלמת, ובא למטה באופן של מקיף דאור חוזר – ומ"מ יש בזה השפעה ופעולה¹⁰⁹.

וזהו"ע נתינת אוצר העליון, בחי' מקיף דאור חוזר, שבשביל נצחון המלחמה ניתן לנש"י גם זה, ובאופן של בזבוז, והוא נתינת כח¹¹⁰ לבחי' האוצר של יר"ש שישנו בכ"א מישראל. והנתינת כח הוא לעבדו ית' באופן דצבא לשון חיל¹¹¹ (מלחמה גדולה וי"ל גם בשמחה גדולה, כנ"ל), ונכלל בזה כל אופני העבודה – צבא לשון זמן מוגבל, כמ"ש¹¹² הלא צבא לאנוש עלי ארץ גו' היינו שנמשך בגדרי הזמן ומקום¹¹³ – די"ל¹¹⁴ שבחי' גבול הוא פנימי. למעלה מזה,

107. ראה סוף נדה.

108. ע"ד שהבית שומר, כנ"ל ס"ט.

109. ראה גם תשכ"ו הנ"ל. וראה גם לעיל ס"ב בפ' "אסתלק". ובתניא סו"פ כ"ז (לד, ב): "אפי' במעט מזעיר דאתכפיא ס"א לתתא אסתלק יקרא דקב"ה וקדושתו לעילא הרבה, ומקדושה זו נמשכת קדושה עליונה על האדם למטה לסייעו סיוע רב ועצום לעבודתו ית'. וז"ש רז"ל אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה".

110. ראה תניא שבהערה הקודמת. ועיג"כ ד"ה הרעשת פר"ת ס"ה.

111. עי' המשך ההילולא פ"י.

112. איוב ז, א.

113. וכמבואר בסיום המאמר הראשון דהמשך ההילולא (סופ"ה) שלכל אחד ניתן זמן מוגבל למלאות שליחותו בעבודת המלחמה עם נצחון המלחמה.

114. כי בני"י נקראים אדם על שם אדמה לעליון – ראה עש"מ (להרמ"ע מפאנו) מאמר אכ"ח ח"ב סל"ג (קצג, ב). של"ה ג, א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. ועוד. – הובא במאמר הבא. והרי נש"י כלולים מנר"ג – פנימי, ח"י – מקיף הקרוב, יחידה – מקיף הרחוק.

מ"ש¹¹⁵ הוציא ה' את בני מארץ מצרים על צבאותם, למעלה מבחי' צבא¹¹⁶. – די"ל שזהו מקיף הקרוב. ולמעלה מזה, צבא לשון צביון, כמארז¹¹⁷ לצביונן נבראו, שבנ"י חלוקים (בכללות) לעשרה סוגים¹¹⁸, מראשיכם שבטיכם עד חוטב עציך ושואב מימין¹¹⁹, ומ"מ הם בהתכללות, שזהו תכלית היופי (צביון), שכלול מריבוי גוונים¹²⁰ – די"ל שזהו מצד בחי' מקיף הרחוק (ע"ד בית) שמובדל לגמרי מחילוקי סוגים וכוללם יחד¹²¹.

דע"י כל זה בא נצחון המלחמה, עד לנצחון הגמור, בגאולה האמיתית והשלימה, גאולה שאין אחרי' גלות¹²², במהרה בימינו ממש ע"י משיח צדקנו יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו בעגלא דידן במהרה בימינו ממש.

קיצור: האוצר פועל ונותן כח בכל המדריגות שבנש"י עד לגמר הנצחון.

115. בא יב, נא.

116. ראה תו"א בא ס, ג.

117. ר"ה יא, א.

118. ראה לקו"ת ר"פ נצבים.

119. ר"פ נצבים.

120. ראה אגה"ק סי' יב.

121. ראה תו"א חיי"ש קלא, ג. ולהעיר מסוד"ה פדה בשלום לאדמו"ר האמצעי (בשערי תשובה) שברבים היו עמדי קאי על בחי' יחידה (מקיף הרחוק).

122. ראה תוד"ה ה"ג – פסחים קטז, ב.

ד"ה ויאמר וגו' מה תצעק אלי תשמ"ו

ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו¹. וידוע מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא על פסוק זה מש"פ בשלח תרפ"ג² – והוא רובו ככולו המאמר שהוציא בעל ההילולא ליום ההילולא שלו³ – שמביא מה דאיתא במכילתא⁴ ובירושלמי⁵ שהיו ד' כתות בישראל בעמדם על הים, והמענה⁶ לב' הכתות האחרונות הוא מה שאמר משה, הוי' ילחם לכם ואתם תחרישון⁷, ואיתא בזהר⁸ לא תתערון מידי, ומסיים⁹, מה תצעק אלי הא כולא בעתיקא תליא מילתא.

וצריך להבין דהא פירוש מה תצעק אלי ע"ד הפשט הוא שאין הדבר תלוי בי אלא בישראל, ולכן דבר אל בני ישראל ויסעו (וכן איתא בבחי'י). – אך הענין הוא, דהגם שענין זה בעתיקא תליא מילתא, ואתם תחרישון, מ"מ הכוונה בהמשכת עתיק גופא היא, לא רק בשביל הצלתם, אלא בשביל עבודתם – דבר אל בני ישראל ויסעו.

קיצור: המשכת עתיקא באתעדל"ע והיא בשביל בעבודה.

ב

נצח

ולבאר זה ממשיך בהמאמר¹⁰ שעבודת ישראל בכלל היא עבודת המלחמה ללחום מלחמת ה'. ובשביל נצחון מלחמה זו פותח להם הקב"ה האוצרות שלמעלה. וכמו במלך

1. בשלח יד, טו.

2. סה"מ תרפ"ג ע' קפג ואילך. והוא המשך לד"ה ויהי בעצם היום הזה דש"פ בא, יו"ד שבט תרפ"ג – שם ע' קסח ואילך. נת' בד"ה הנ"ל דש"פ בא שנה זו (תשמ"ו).

3. ד"ה באתי לגני ה'שית' (סה"מ תש"י ע' 111 ואילך). דכל המאמר שהוציא בעל ההילולא בקונטרס הראשון לש"פ בא יו"ד שבט תש"י, הוא המאמר דש"פ בא הנ"ל, ומאמר זה הוא המשכו במאמרי ההילולא, פרק יא (שם ע' 131) ואילך.

4. פרשתנו שם, יג.

5. תענית פ"ב ה"ה.

6. ד' כתות אלו הם ד' דיעות מחולקות מצד ד' עבודות מחולקות, ולכן יש להם ד' מענות.

7. פרשתנו שם, יד. והוא סיום השיעור דיום ב' דפרשת בשלח, שבו חל יום ההילולא יו"ד שבט לפי קביעות שנה זו (תשמ"ו).

8. ח"ב מז, ב.

9. אחר שמפרט כללות הענין (שם מח, א).

10. תרפ"ג שם ע' קפד ואילך.

בשר ודם, שבשביל ניצוח המנגד הרי הוא מבזבז אוצרותיו, עד לאוצרות דהון יקר הנאסף ונקבץ במשך כמה שנים דור אחר דור ע"י אבותיו המלכים, ואשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, עד"ז הוא במלך שלמעלה¹¹, שבשביל ניצוח המלחמה הרי הוא פותח האוצרות שלמעלה, ובאופן של בזבז, ועד שהמלך משליך גם חייו מנגד.

ועוד ענין מוסיף בעל ההילולא¹², שנתינת האוצרות מאת המלך היא להשרים ופקידים שהם פקידי החיל, והכוונה היא שיגיעו לאנשי החיל דוקא שהם הם העושים את הנצחון בפועל. קיצור: ב' סוגי מלחמה, וכשהוא מצד נצחון, נוגע לו בעצם חייו ומכ"ש שנוגע יותר מהאוצרות, ולכן מבזבז. ומוסיף שהבזבז הוא ע"י הפקידים.

ג

הקדמת התקוני זהר

ולבאר ענין האוצר מקדים תחילה¹³ מ"ש בתקוני זהר¹⁴ אור א"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, שבאור א"ס ב' ענינים – למטה הו"ע התפשטות וגילוי אור למטה מטה, ולמעלה הו"ע העלם האור בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי, ומבאר שני הענינים בארוכה.

ואח"כ¹⁵ מוסיף שלמעלה כו' ולמטה כו' הן ב' מדריגות באור א"ס ב"ה שלפני הצמצום, אור א"ס למעלה עד אין קץ הוא בחי' עצם האור, מקיף דאור"ח, ואור א"ס למטה עד אין תכלית הוא בחי' התפשטות האור, מקיף דאור"י. ובסיום הענין¹⁶ מבאר שהאוצר קאי על בחי' עצם האור, ע"ש.

ולכאורה יש להקשות על כ"ז, דבכו"כ דרושים ביארו רבותינו נשיאינו את הענין דעצם האור בלי הקדמת תקוני זהר הנ"ל¹⁷ (ובלי הענין דאור"ח ואור"י), ואילו במאמר כאן מקדימו בעל ההילולא וגם מפרש ומפרט בזה בהרחבה – בתחילה כמה פרקים לבאר ענין אור א"ס למטה,

11. שהמלך דלמטה דומה לו, דכ"א מישראל נקרא אדם על שם אדמה לעליון – ראה עש"מ (להרמ"ע מפאנו) מאמר אכ"ח ח"ב סל"ג (קצג, ב). של"ה ג, א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. ועוד.

12. סה"מ שם. המשך הנ"ל ספ"א.

13. סה"מ תרפ"ג שם ע' קפה ואילך. המשך הנ"ל פ"ב (ע' 132) ואילך.

14. ראה תקו"ז סוף תיקון נז (וראה שם תיקון יט – מ, ב). ז"ח יתרו לד, סע"ג. וראה ספר הערכים – חב"ד כרך ד ע' תיט ואילך.

15. בהמשך הנ"ל הוא פרק טז, הפרק השייך לשנה זו – כדלעיל בד"ה באתי לגני ס"ד.

16. פרק יז.

17. בשער היחוד פרק י"ד, ובד"ה קדש ישראל תרס"ח (המשך תרס"ו. הובא בד"ה באתי לגני תיש"א בתחילתו) שיש ג' מדריגות באור א"ס החל מבחי' עצם האור, ומבארם. וכ"ה בכ"מ שמבארים הג' מדריגות לפנה"צ בלי הקדמת התקו"ז וענין אור"ח ואור"י. ועיג"כ בהמאמר דאשתקד.

שאינו נוגע לדרגת האוצר, ואח"כ עוד כמה פרקים לבאר ענין אוא"ס למעלה.

וי"ל נקודת הביאור בזה, דעיקר החידוש בהמאמר הוא, לא עצם המציאות דהאוצרות למעלה, אלא הבזבז שלהם. דהנה במלחמה יש ב' ענינים, הא' לשלול שלל ולבזז בז, והב', להוציא נצחוננו. דלשלול שלל ולבזז בז הוא ענין שיש לו ערך אל האוצרות, ולכן יש בזה חשבון האם כדאי הבזבז בשביל השלל. ואם אינו חשוב כ"כ כמו האוצרות, אינו שווה למלך לבזבז אוצרותיו על זה.

משא"כ במלחמה שבשביל ניצוח המנגד, שזהו עיקר ואמיתית ענין המלחמה, להוציא נצחוננו, שזה נוגע בעצם נפש המלך, הרי ענין זה הוא שלא בערך כלל להאוצרות, ולכן המלך מבזבז האוצרות – ועוד יותר שגם חייו משליך המלך מנגד, שזהו ג"כ ענין בזבז¹⁸.

ועפ"ז י"ל דבהדרושים שמבארים המדריגות שבאוא"ס שלפני הצמצום, כולל מדריגת עצם האור, אין צורך בהקדמת התקו"ז. אבל במאמר זה שהמכוון הוא (לא רק לבאר המדריגה דעצם האור ושהוא האוצר, אלא גם) לבאר ענין הבזבז של האוצרות בשביל הנצחון¹⁹ ועד שהמלך משליך גם חייו מנגד – מוכרחת הקדמת התקו"ז.

קיצור: לכאורה הקדמת התקו"ז מיותרת, והו"ל לבאר גוף הענין – דרגת עצם האור. וי"ל שכ"ז בא להסביר ענין הבזבז.

ד

עצם והתפשטות

ויובן זה בהקדים משנת"ל בד"ה באתי לגני דיום ההילולא²⁰ שהחידוש בפרק ששה עשר הוא, ש'למעלה' הוא (לא רק כח ההעלם, אלא הוא) עצמו מדריגה באור. וזהו אוא"ס למעלה כו' למטה כו', שהאור עצמו מתחלק לב' הענינים דלמעלה ולמטה, וכן הוא בכל סדר ההשתלשלות, בכל מקום בהתאם למדריגתו. דלפני הצמצום, למעלה קאי על עצם האור (מקיף דא"ח) ולמטה קאי על התפשטות האור (מקיף דא"י), ולאחרי הצמצום (בספירות) הם ב' המקיפים דכתר – עתיק יומין ואריך אנפין.

18. סה"מ תרפ"ג שם ע' קפה. המשך באתי לגני שם. – בהמאמר לא מצינו להדיא ביאור ענין 'משליך חייו מנגד' בנמשל, דלכאורה לא שייך לומר למעלה. וראה לקמן הע' 50.

19. וכמ"ש (שמואל-א טו, כט) וגם נצח ישראל לא ישקר גו'.

20. לעיל ב'מאמר ערוך' ס"ה.

והגם²¹ שאור הוא גילוי המאור מעין המאור²², עצמותו ומהותו ית²³, ואיך שייך בו מדריגות, מ"מ מכיון שזהו הארה לבד, דגם בחי' עצם האור הוא הארה לבד, והארה חלוק מן העצם, שייך בו התחלקות מדריגות, ע"ש.

אמנם כל הנ"ל הוא רק בנוגע האור שבבחי' המשכה מהמאור שהוא הארה בלבד, כנ"ל. אבל כשהאור כלול בעצמותו, שני ענינים אלו – למעלה ולמטה – אינם בבחי' התחלקות ח"ו, אלא חד ממש²⁴. ועוד זאת – גם כשהאור הוא בבחי' המשכה מן המאור ונעשה בו חילוקי מדריגות, למעלה ולמטה, הנה לגבי העצמות אין שום יתרון לבחי' למעלה על בחי' למטה²⁵ אלא הם שני קווים שקולים²⁶, שווים בהשוואה גמורה²⁷, דכל ענינם הוא – גילוי הענינים שבמאור²⁸, ושלמות העצמות מתגלה בשני הקווים²⁹.

ומ"ש בהמאמר ש"יש הפרש גדול ביניהם", זהו רק בענין המדריגה, כל א' בדרך פרט, אבל בענין שלימות גילוי הענינים שבעצמות, הם שווים, וע"ד שני חלקים מדבר אחד³⁰

21. שם סי"ג. ויש"נ.

22. אגה"ק סי' כ"ף (קל, א-ב).

23. והרי עצמות המאור הוא יחיד ומיוחד (תניא ריש פרק כ"ף).

24. ראה גם ד"ה זה תשכ"ו שזמה שכ' בהמאמר שהם ב' מדריגות, ויתירה מזו, שגם "יש הפרש גדול ביניהם", מוכח שלא מדובר ביכולת העצמות, כי ביכולת אין התחלקות כלל. וראה ד"ה כי עמך תרס"ו ובד"ה קודש הנ"ל. סה"מ מלוקט ח"ב ע' רצו. ח"ד ע' לז. ויש"נ. ובכ"מ.

25. ראה ד"ה ביום השמע"צ הנ"ל (שם ע' 86 בענין בל"ג וגבול) "בעצמות הרי שניהם הם עצמות ורק א"א תופסים את העצמות יותר בענין הבל"ג".

26. ביום השמע"צ תרצ"ד (סה"מ תיש"א). ועוד. וראה הע' 29.

27. כמובן מהנח"ל בהמשך פרק טו: "והנה כשם שאוא"ס הוא למטה מטה בהתפשטות וגילוי עד אין שיעור ומספר כלל, הנה כמו"כ הוא אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ בבחי' העלם האור וכו'" (ומיוסד על לשון עבודת הקדש (ח"א רפ"ח): הא"ס ב"ה כשם שיש לו כח בבלתי בע"ג כמו"כ יש לו כח בגבול, דאם תאמר שיש לו כח בבלתי בעל גבול ואין לו כח בגבול, הרי אתה מחסר שלימותו, ואין-סוף הוא שלימותא דכולא), דהלשון 'כשם' מורה על השוואה – ע"י ד"ה באתי לגני תשכ"ה (מאמר ערוך ס"ב). ועיג"כ תו"ח בשלח רכג, ב-ג. סה"מ מלוקט שם ע' שמא. ד"ה הוא אהרן ומשה תש"ל.

28. ע"י שער היחוד והאמונה פרק ד. וע"י ד"ה וידבר גו' והקרייתם תשי"ב. זה היום תשכ"ה.

29. ראה ד"ה וידבר אלקים ה'ע"ר (המשך תער"ב ח"ב ע' תתר): וזהו משלימות העצמות להיות ב' קוין דוקא כו'. ובעצמות זהו מה שביכולתו להאיר וביכולתו שלא להאיר. וראה ספה"ע ח"ה ע' שסד-ה. ויש"נ.

30. ע"י תו"ח שם. שער היחוד והאמונה שם. ופרק ו). סה"מ מלוקט ח"ד ע' שמא. (וע"י גם ד"ה אתם נצבים תיש"א). והרי האור נקרא בכללותו "אור אחד פשוט" (ע"ח ש"א ענ"ג. וראה אגרות קודש ח"ג ע' לא. לקו"ש חלק טו ע' 473. וע"י קונטרס 'הצמצומים שלפני צמצום הראשון' (תשפ"ה) פ"א). –

ויש להעיר בזה שלכאורה יש חילוק עיקרי בין המשל והנמשל, דאוצרות גשמיים הם סוגים שונים – אוצרות חתומים שאין דרך המלך לגלותם (ולהעיר מדברי ישע"י הנביא (ישע"י לט) למלך חזקיהו), ודברים שדרכו לגלותם – והם נפרדים לגמרי. אבל בנמשל, כל החילוקים הוא רק בענין מדריגותם

שמשלימים זא"ז³¹. ועד"ז י"ל בכל מקום בהשתלשלות, וכמו עתיק ואריך, שהם שני חלקים מספירה אחת – ספירת הכתר.

קיצור: נת"ל שכל האור הוא 'כפול' בבחי' למעלה ולמטה, כי אור הוא הארה ואינו לגמרי יחיד כעצמות המאור, ולגבי העצמות שניהם שווים.

ה

הזכו

ועפ"ז י"ל הטעם שמקדים ומאריך בפירוש התקו"ז שיש באוא"ס שני הענינים – למעלה כו' ולמטה כו'. דהנה תוכן הענין בזכו הוא ההשוואה בין האוצרות החתומים שאר חפצי המלוכה הגלויים, דמכיון שהנצחון נוגע עד לעצם נפש המלך ממש, לכן כל הענינים משתווים לפניו. וגילוי ענין זה הוא בבזכו האוצרות.

וכעין זה יובן דוגמתו למעלה שהנצחון מגיע בהעצמות, ומצדו ית', אוא"ס למעלה עד אין קץ (עצם האור שלמעלה מגדר גילוי), ולמטה עד אין תכלית (התפשטות האור שבגדר גילוי) הם שווין ממש כנ"ל, והשוואה זו מתגלה למטה בבזכו האוצרות.

וזהו שאינו מספיק לבאר רק המדריגה דעצם האור (האוצר), שהרי בפני עצמה זוהי מדריגה פרטית ומובדלת. כ"א מקדים כללות הענין דאוא"ס, שכולל למעלה ולמטה יחד, ומצד העצמות הם שני קווים שקולים, ולכן מצד העצמות הם באים בהשוואה.

קיצור: הצורך להקדים התקו"ז, כי האוצר אינו ענין פרטי אלא אחד מעניני גילוי העצמות, והרי בזכו האוצרות הוא מצד העצמות. ע"כ צריך לבאר שני הענינים דלמעלה ולמטה.

אבל לא נפרדים ח"ו. דהאוצר הוא מדריגה באוא"ס ב"ה, והמדריגה שלמטה ממנו גם הוא חלק מאור זה – העצם והתפשטות דאור אחד, כנ"ל – וזה מובן ע"י הקדמת התקו"ז דוקא. [והגם שהחילוקים במדריגות נעשו ע"י צמצומים, כמבואר בד"ה באתי לגני דאשתקד, אך הם בדקות. – ראה בארוכה בקונטרס הנ"ל פרק ד-ה].

31. וראה מאמר שלפנ"ז (ס"ב) שבמ"ת נתנה עבודת האדם בב' הקווים דחיוב ושלילה, אנכי ולא יהי' לך (יתרו ב-ג), מ"ע ומל"ת כו', ע"ש. –

ועפ"ז י"ל שהוא ע"ד "אחת דיבר אלקים שנים זו שמעתי (תהלים סב, יב), שקאי על ב' דברות הראשונות שנאמרו בדיבור אחד (זהר יתרו פא, ב. תקו"ז תל"ב. ילקוט שמעוני ירמי' רמז רסו. הובא שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד ס"ח. ועיג"כ רד"ה וכל העם תרס"ה) – שמצד 'אלקים' הוא דיבור א', אבל כפי שמתגלה אלינו ('שמעתי') הוא 'שנים'. ועד"ז כאן, שמצד עצמות המאור הכל אחד, אבל מצד הגילוי ('שמעתי') מתחלקים לב' קווים ('שנים') – למעלה ולמטה (ועיג"כ סה"ש תנש"א ע' 302 ואילך. ולהעיר מהדרן על הרמב"ם תשל"ה ס"ד ואילך). וראה תניא פרק ל: "ומה לי בחי' סור מרע ומה לי בחי' ועשה טוב הכל היא מצות המלך הקדוש יחיד ומיוחד ב"ה" (ועיג"כ לקו"ש ח"ו ע' 119 ואילך).

ולהבין המשכה זו (ענין הבזבז) בעומק יותר, יש לבאר תחילה מ"ש בעל ההילולא³² שבזבזו האוצרות הוא ע"י השרים ופקידים. ולכאורה תמוה – הלא פשוט שיש למלך ממונים לכל תפקיד, ומכ"ש שלצורך מלחמה יש לו פקידי החיל (שרי אלפים, מאות, חמשים, עשרות)³³ אשר על פיהם מתנהל כל עניני הצבא כפי רצון וציווי המלך, ומאי קמ"ל בהוספה זו. ועוד צריך להבין, דזה שמשותווים דברים החתומים ודברים הגלויים הוא לכאורה רק לגבי המלך עצמו (מצד מדת הנצח שלו), אבל מצד השרים ופקידים, מי יערב שלא יחוסו על הבזבז.

אך י"ל הענין בזה, שהכוונה כאן היא לשרים נעלים המקושרים ומאוחדים עם מלך בכל מהותם ועצמותם ונרגש ונוגע להם סיבת הבזבז, ולכן הם נעשים בבחי' ממוצע המחבר בין המלך והעם, והם גם הם יתעסקו וישתדלו בבזבזו האוצרות לכל אנשי הצבא לצורך הנצחון. – ובהנמשל, השרים קאי על בחי' משה, שהוא בחי' ממוצע המחבר³⁴ כמ"ש³⁵ אנכי עומד בין ה' וביניכם גו'.

וביארור הענין הוא³⁶, דהנה מ"ש אנכי עומד בין הוי' וביניכם להגיד לכם את דבר הוי', דדבר הוי' הם עשרת הדברות, הנה בכדי להגיד פי' להמשיך לכם את דבר הוי' כמו שהוא ממש בלי שום עכוב, ע"ז אומר משה אנכי עומד בין הוי' וביניכם, דמשה הוא ממוצע בין הקב"ה וישראל, דאמצעית משה אינו דומה לשאר ממוצע. דהנה כל ממוצע המחבר ב' ענינים שהם רחוקים זמ"ז, אם היות שהוא מחבר אותם ומאחדם ע"י אמצעית שלו, ומ"מ הרי בהכרח כי יגביל ויפסיק ביניהם (וכמשל המתורגמן)³⁷, ומה שנמשך למטה הוא בחי' חיצונית האור³⁸. משא"כ אמצעית משה שהוא רק מה שמחבר ואינו מפסיק כלל, וכמאמר³⁹ שכינה מדברת מתוך גרונו של משה, שהוא דבר הוי' כמו שהוא.

והמשל בזה, כמו שיוצקים משקה היין או השמן ע"י משפך וצינור, דאותה המשקה ממש

32. סה"מ תרפ"ג שם ע' קפה. המשך באתי לגני שם ספי"א.

33. ראה שמות יח, כא. (במדבר לא, יד).

34. ראה לקו"ש ח"ט ע' 10 ואילך. וש"נ. סה"ש תורת שלום ע' 158.

35. ואתחנן ה, ה.

36. הבא לקמן הוא ע"פ לשון בעל ההילולא בד"ה ויעמוד העם תרפ"ב. וראה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט. שיחת ש"פ יתרו תשנ"ב. ועוד.

37. ראה גם ד"ה פנים בפנים שם. ד"ה וישלח תרס"ו.

38. שם.

39. ראה זח"ג רלב, ב. ברע"מ. לקו"ש ח"ד ע' 1087. חכ"ח ע' 11 הע' 39. סה"מ תרפ"ב ע' רכא. הע' 279. וש"נ.

שהיתה במקום צנור הגדול הוא בא להכלי הקטנה ע"י המשפך והצנור שמחבר אותם ואינו מפסיק ומעכב כלל. כמו"כ הנה משה הי' ממוצע שע"י בא דבר הוי' כמו שהוא ממש. – וזהו⁴⁰ ג"כ מעלת הממוצע דתורה, שאינו כמו הממוצע שבעולמות שאינו נמשך כ"א הארה לבד, ובתורה אין הממוצע מפסיק ונמשך בחי' העצמית.

ועפ"ז יובן מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁴¹ שהבעש"ט והרב המגיד הם הב' דרגות שבכתר, הבעש"ט הוא בחי' עתיק יומין והרב המגיד הוא בחי' אריך אנפין⁴². – דלכאורה אינו מובן מהו הפירוש בזה, שהרי מדריגות אלו הם חלק מסדר ההשתלשלות וכבר הובא ענינם בזה⁴³ ובספרי המקובלים שלאחרי זה עד לכתבי האריז"ל⁴⁴, ומה נתחדש בזה ע"י הבעש"ט והמגיד.

אך ע"פ הנ"ל מובן דבספרים הנ"ל מדובר על עתיק ואריך כפי שהם בחינות ומדריגות פרטיות בסדר ההשתלשלות, שזהו בחי' הארה לבד. ואילו זה שהבעש"ט והרב המגיד הם בחי' עתיק ואריך הוא, שהם בחי' ממוצע המחבר, כמו משה, להמשיך עצמיות בחי' אלו למטה לכאן"א מישאל.

וזהו שהשרים המשפיעים אוצרות המלך בדורותינו אלה האחרונים⁴⁵ הם – הבעש"ט והרב המגיד⁴⁶. דמכיון שהם בבחי' ממוצע המחבר עצמות ונש"י, ביכולתם להמשיך גם בחי' עתיק, שנעתק ומובדל מצ"ע, שיומשך למטה⁴⁷. ועד"ז, הגם שבחי' אריך הוא שרש להאורות שמתצמצמים להתלבש בכלים דאצילות (הארה בלבד), מ"מ המשיך המגיד בחי' אריך עצמו למטה⁴⁸. – והטעם, כי מצד העצמות, ב' הענינים דעתיק ואריך, אוא"ס למעלה עד אין קץ

40. מד"ה עוטה אור תער"ב. וראה המשך תרס"ו ע' קלט ע' תקט. ד"ה עתידין צדיקין תרצ"ד. – וענין זה הוא בגילוי יותר בפנימיות התורה, ענינו של הבעש"ט והמגיד (ע"ש).

41. סה"ש תרצ"ט ע' 322. תש"ב ריש ע' 19. תש"ה ע' 60. וראה גם סה"ש תרצ"ו ס"ע 141. תרצ"ז ע' 215. אגרות-קודש שלו ח"ט ע' תטז.

42. גודל החידוש שבזה י"ל מהא דמצינו שהתנאים ואמוראים מתייחסים להספירות דאצי', כמ"ש בניצוי"א ריש האד"ר (מובא רבות בלקוטי לוי יצחק) – אבל לא עתיק ואריך.

43. ראה זח"ג קכח, ב.

44. עץ חיים שער (יב) עתיק ושער (יג) א"א. ובכ"מ.

45. דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא – בתקו"ז, תיקון סט (קיד, א). ועיג"כ ד"ה ואתה תצוה תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ו ע' קכט ואילך). ובכ"מ.

46. ראה לקו"ש ח"ב ע' 512-3.

47. להעיר מסה"מ מלוקט ח"ד ע' סה-ו שהמשכת עתיק (האוצר, ובשרשו – עצם האור) למטה היא בכח העצמות דוקא.

48. ואו"ל הרמז בשם "המגיד" לשון גילוי והמשכה. – ראה תו"א ו, ד.

ולמטה עד אין תכלית, הם בהשוואה, ספירה אחת, ספירת הכתר, ונקודה אחת⁴⁹, היינו כפי שהם מצד העצמות, וע"י ממוצע המחבר (הבעש"ט והרב המגיד), נמשך באופן כזה גם למטה⁵⁰, שזהו"ע הזבזבז, כנ"ל.

קיצור: ממוצע סתם, וממוצע דתורה ודמשה. מה שהבעש"ט והרב המגיד הם עתיק ואריך, אינו כהמדריגות שבספרי הקבלה, אלא הם השרים המבזבזים האוצרות בעצמיותם.

ז

הנהגתם

וַיִּלְכָּד הַנֶּלֶךְ ניכר⁵¹ באופן הנהגתם של הבעש"ט והרב המגיד וגם בתורתם. דהנה ידוע שהנהגת הבעש"ט ה' בבחינה כזו שהי' נעתק ומובדל לגמרי מעניני יומין, המכונה "א' בעל-שם"סקע הנהגה"⁵², שלא התחשב כלל בגדרי העולם, דזהו"ע עתיק יומין ובשרשו – בחי' אוא"ס למעלה עד אין קץ, מקיף דאו"ח. – אבל ביחד עם זה, היתה הנהגתו⁵³ שהי' מהלך בעיירות ישראל, ומגלה בבני ישראל את האוצר הטמון בהם, עי"ז שהי' שואל את האנשים פשוטים שבישראל שיענו לו 'ברוך השם', 'געלויבט איז דער אויבערשטער'.

והרי באמרם זה, כוונתם היא לעצמותו ית', כמבואר בכ"מ בארוכה⁵⁴ שאנשים פשוטים אינם יודעים משום תוארים ומדות עליונות וכו', וגם אינם יודעים את הבחינה שעלי' קאי הענין דברוך השם או געלויבט דעם אויבערשטען⁵⁵, וכוונתם באמירה זו היא 'אליו ולא למדותיו'⁵⁶,

49. למעלה מנקודה דחכמה. דנקודת החכמה היא התחלת המשכה פנימית (או"י), בחי' אוא"ס למטה. משא"כ נקודת הכתר הוא ספירה אחת הכוללת ב' המדריגות שבמקיפים (או"י ואו"ח, למעלה ולמטה) כאחד. ועי' ד"ה שיר המעלות תש"ז; תשמ"ז. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' קד ואילך. וש"נ.

50. ואו"י שזהו גם הרמז במ"ש בהמאמר שהמלך "משליך חייו מנגד" – בחי' העצמות, שע"י השרים נמשך גם כפי שהענינים הם מצד העצמות. – ועפ"ז אולי יש לבאר מ"ש בעל ההילולא בפרק יז שהאוצר הוא העצמות – אף שכבר ביאר לפני"ז כמ"פ, וגם בפרק יז עצמו (ועי"ג סה"מ מלוקט ח"ג ע' מג, ובהע' 34) שהאוצר הוא בחי' עצם האור. די"ל – כי ענינם של האוצרות גופא הוא כמו שהם מצד העצמות.

51. וי"ל ע"ד מ"ש הרמב"ם (הל' דעות פ"ה ה"א): "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו כו' כך צריך שיהיה ניכר במעשיו, במאכלו ובמשקלו כו' ובהילוכו וכו'". – ומכ"ש ע"פ הנ"ל שזהו כל ענינם.

52. ראה גם לקו"ש ח"ח ס"ע 37. ובכ"מ.

53. סה"מ אידיש ע' 138 ואילך. ספר השיחות תש"ד ע' 163. וראה ספר השיחות תש"ג ע' 167 ואילך.

54. ראה תו"א וירא יד, ב. ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' יב. ענינים ע' סח. שם ע' ע. תר"ח מקץ עד [רטו], ג. שערי תשובה (לאדהאמ"צ) ח"א ח, ב. סה"מ תרנ"ד ע' מג. סה"מ תרפ"ט ריש ע' 20. וש"נ.

55. והגם ש'אויבערשטער' וגם 'השם' זהו תואר, אין כוונתם לתואר אלא ככפנים.

56. פירוש שער (לב) הכוונה רפ"ב בשם הספרי. וראה "היום יום" יא תשרי.

עצמותו ומהותו ית', וכמאמר⁵⁷ אני מתפלל לדעת זה התינוק. וי"ל יתר על כן, שאין זה אפילו ענין של דעת כלל⁵⁸, שהרי אינו יודע כלל מציאות הספירות, אלא רק אליו ית' לבדו.

ונמצא שאותה הבחינה שהיתה אצל הבעש"ט בהיותו במקומו, בחי' עתיק, נעתק ממדותיו ית', למעלה עד אין קץ, כך המשיך הבעש"ט גם בעיירות ישראל, וגם כפי שבא למטה הי' בבחי' עתיק – נעתק גם מדעת זה התינוק⁵⁹.

ועד"ז בהנהגת הרב המגיד שהי' אומר תורות לתלמידיו באופן דנקודות, היינו גילוי האוצרות דפנימיות התורה, לא באופן דחכמה בינה ודעת⁶⁰, אלא באופן דאריך אנפין, ששייך לבחי' אנפין⁶¹ אבל בבחי' אריך (מקיף דא"י), ובאופן כזה המשיך למטה, היינו שגם למטה הי' באופן דאריך אנפין (נקודות).

קיצור: רואים בהנהגת הבעש"ט והרב המגיד המשכת עתיק ואריך, היינו שהמשיכו עצמיות מדריגות אלו (כמו שהם) למטה.

ח

תורתם

ועד"ז בתורתם, שב' תורות העיקריות שאמרו הבעש"ט והרב המגיד מתאימות להמשכות שהמשיכו. דהנה אחת התורות שמביאים בתורת החסידות⁶² בשם הבעש"ט – די ש לומר, דמה שמביאים ענין זה בשם הבעש"ט הוא לפי שזהו מהענינים העיקריים דהבעש"ט – הוא המאמר 'העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו'. שבוה יש דבר והיפוכו – דגם במקצתו נמצא כולו, שזה מורה שהוא נעתק ונבדל למעלה לגמרי מגדר מקצתו וכולו, בחי' אוא"ס למעלה עד אין קץ, ואעפ"כ אומר הבעש"ט על בחינה זו הלשון תפיסא, שפי' הוא עד"מ"ש בתקוני זהר⁶³ לית מחשבה תפיסא ביי', ומבואר בכמה מקומות⁶⁴ שהכוונה בזה היא גם לבחי' מחשבה עילאה דא"ק, שגם בחי' מחשבה זו היא למעלה מתפיסא בו. ואעפ"כ מחדש הבעש"ט, שגם כשהתופס חושב שתופס במקצתו בלבד, מ"מ הרי הוא תופס בכולו,

57. שו"ת הריב"ש סקנ"ז. הובא בשרש מצות התפלה פ"ח (סהמ"צ להצ"צ קיח, א).

58. עיי' הדרן על הרמב"ם תשמ"ו ס"ה – לקו"ש חלק ז' ע' 2-251.

59. עיי"כ סה"מ מלוקט ח"ג ע' מו.

60. "יתפרנסון מיני". – תקו"ז ת"ו (בסופו). וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35. וש"נ.

61. יומין. – ראה מאמר שלפנ"ז ס"ח.

62. המשך תרס"ו ע' תקכב. תער"ב ח"א ע' תטו. שם ע' תקנג. ח"ב ע' א'פא. ובכ"מ.

63. בהקדמה (יז, א). וראה תניא פ"ה.

64. ראה סוד"ה מים רבים תשי"ז (סה"מ מלוקט ח"א ע' נא ואילך) – ע"פ תניא סוף פרק ד. וראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' רנג. ועוד.

שנמצא בזה כל העצם, דזהו"ע למעלה עד אין קץ – אבל כפי שנמשך למטה (תפיסא).

ועד"ז בנוגע להרב המגיד, דידוע ששני ספריו של הרב המגיד (שנכתבו ע"י תלמידיו, ועד שכנראה ראה הרב המגיד בעצמו את הרשימות של תורותיו) מתחילים בתורה שתוכנה הוא אשר היחס דבנ"י והקב"ה הוא כמשל האב והבן, אלא שיש חילוק בין המשל והנמשל. דאב ובן בכלל⁶⁵ הו"ע של השתלשלות (שמהאב משתלשל הבן), ולכן כמו שהאב הוא למעלה מהבן ולפני הבן, כמו"כ בסדר ההשתלשלות שבחי' אב קאי על ספירת החכמה, וממנה נמשכים כל הענינים שלמטה הימנה.

וע"ז מוסיף המגיד⁶⁶ שבמשל, הבן חקוק במחשבת האב גם כשהבן עבר מכנגד פניו, אבל אצל השי"ת שייך זה לומר אף קודם שנבראו ישראל, שנחקק צורתם במחשבה. והיינו, שהבן (ישראל) נמצא בעצם האב, שחקוקים למעלה בדרגא שלפני לידת הבן, ולפני העיבור, ואפילו לפני איך שהבן נמצא וכלול (צורתו) בטיפת האב⁶⁷, אלא כפי שהבן הוא בעצמותו של האב, כשהבן והאב הם בדרגא אחת (בהשוואה). והרי זהו ג"כ ענינו של אריך אנפין, שבחי' האנפין, שהם הספירות בסדר ההשתלשלות, שזהו בחי' בן המשתלשל למטה מהאב, הנה באריך אנפין הם באופן דהשוואה (ובשרשו זהו"ע אוא"ס למטה עד אין תכלית, מקיף דאו"י), ואעפ"כ מבאר המגיד שנמצא קשר זה גם כפי שנש"י הם למטה.

קיצור: רואים גם בתורתם שגם ענינים שהם מצד עצמם בבחי' עתיק ואריך, ביארו אותם באופן ששייכים לכאו"א מישראל למטה.

מ

משה

והנה לאחר ששנמשכו עצם האוצרות ע"י הבעש"ט והרב המגיד כנ"ל, נתבארו ענינים אלו גופא באופן דחכמה בינה ודעת במאמרי אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצ"צ ואדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר בתר רישא גופא אזיל⁶⁸ והנשיא הוא הכל⁶⁹, כמשנת"ל בארוכה (בד"ה באתי לגני), היינו, דעניני הבעש"ט והרב המגיד (עתיק יומין ואריך אנפין) נמסרו לכל אחד ואחד ע"י רבותינו נשיאינו⁷⁰.

65. ראה בכ"ז ספר הערכים – חב"ד ערך אב (אבא). וש"נ.

66. ראה או"ת ב, ג (בהוצאת קה"ת, תשמ"מ ואילך – סימן ו).

67. ראה ביאורו"ז (לאדהאמ"צ) בלק קג, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' ער. ובכ"מ.

68. עירובין מא, א.

69. פרש"י חוקת כא, כא.

70. להעיר ממ"ש בעל ההילולא (התמים חוברת ב' ע' נח [עו, ב] מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שכתב לחתנו הרב שי', נדפס גם באגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שסב ואילך: "...במלות קצרות, מורנו הבעש"ט נ"ע הראה איך צריכים – ויא דארף מען לעבוד את השי"ת. ומורנו רבינו הגדול נ"ע הראה איך אפשר

וזוהו ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, שהמשכת בחי' עתיקא קדישא, כמאמר בעתיקא תליא מילתא, הכולל עתיק ואריך, ואוא"ס למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, הוא בשביל נצחון המלחמה דבנ"י, דבר אל בני' ויסעו. אך אוצר זה נותנים ע"י השרים והפקידים, ולכן נאמר ויאמר ה' אל משה דוקא, דההמשכה היא ע"י משה דוקא, פקידי החיל, ועד"ז ע"י בחי' משה שבכל דור.

ואילו זכו היתה הגאולה אז באופן דגאולה שאין אחרי' גלות⁷¹, וכמ"ש⁷² בקריעת ים סוף תביאמו ותטעמו בהר נחלתך גו' ה' ימלוך לעולם ועד, גאולה נצחית שאין אחרי' גלות⁷³, שאז הי' כיבוש שלם ושלמות נצחון המלחמה. אלא שאח"כ מפני איזו סיבה שתהי', ובעיקר מפני שנורא עליה על בני אדם⁷⁴, נתעכב הדבר עוד זמן רב, ועכשיו הדבר תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁷⁵, בתוככי מעשינו ועבודתינו במשך כל שית אלפי שנים דהוה עלמא⁷⁶.

והעבודה היא שיהי' דבר אל בני ישראל ויסעו, כנמסר ע"י משה רבינו עצמו, שאמר לו הקב"ה, שזהו ענין נצחי גם עתה, שהרי התורה היא נצחית⁷⁷ בכלל, ובפרט כל מעשה משה הם נצחיים⁷⁸, ובפרט הדיבור וההוראות והעמל⁷⁹ דמשה שהם נצחיים, ובמיוחד ההוראה שמסר משה מהקב"ה בתור ממוצע המחבר, שיהי' דבר אל בני ישראל ויסעו, שמזה באים לקריעת ים סוף, דקריעת ים סוף מביאה את הגילוי דתורתו של משיח⁸⁰, שיהי' הלימוד בבחי' רא'י⁸¹, עד שיהי' ולא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי גו'⁸², במהרה בימינו ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

– ויא קאן מען לעבוד את השי"ת. "הבעש"ט הוא ראש המחנכים ורבינו הזקן ראש המדריכים". – ספר השיחות תש"ג ע' 187 בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. "מורנו הבעש"ט האט אוועקגעשטעלט דעם סולם און הוד כ"ק רבינו הזקן האט געגעבן די כחות אויף ארויפצוגיין אויפ'ן סולם אז יעדער איד זאל קענען צוקומען למעלה". – ספר השיחות תש"ה ע' 120. וראה שיחת ח"י אלול השי"ת.

71. ראה זח"ג רכא, א.

72. פרשתנו טו, יז-יח.

73. ראה פרש"י פרשתנו שם

74. תהלים סו, ה. וראה תנחומא וישב ד. תו"ח תולדות יג [קנד], א-ב. לקו"ש ח"ח ע' 395. וש"נ.

75. ראה תניא רפ"ז.

76. ראה ר"ה לא, א.

77. תניא רפ"ז.

78. סוטה ט, א.

79. ראה אגה"ק סימן כח.

80. ראה לקו"ת צו טז, ד ואילך. שער האמונה (לאדהאמ"צ) פנ"ב (פג, א) ואילך. ובכ"מ.

81. ראה לקו"ת שם יז, א-ב. שער האמונה שם פנ"ו (פט, א) ואילך. סה"מ תרח"ץ ס"ע ר ואילך. וש"נ.

82. ירמ' לא, לג

קיצור: והאוצרות של הבעש"ט והמגיד גופא נמסרו באופן דחב"ד ע"י רבותינו נשיאינו. כמו שהי' אז ע"י משה, ממוצע המחבר, ובמהרה תהי' גאולה שלימה.

לע"נ

ברוך שלום דובער ז"ל ע"ה

בן יבלח"ט מיכאל חנוך שי

ראש חודש שבט ה'תשנ"ח

תנצב"ה